

Diplomitöö
473609

Vahtab nõuetule
27. v. 1940
R. Raapp

KASSATSI OONIAJENDID
SAKSA
KRIMINAALPROTSESSIS.

1A
7967

Tartus, 1940. a.

E. V.

TARTU ÜLIÕPILASE
ÕIGUSTEADUSKONNA

27 nov 40
87

Kassatsiooniajendid Saksa Kriminaal-
protsessis.

Õigusteaduskonna üliõpilase

Vladimir TÖKKE

diplomitöö.

Tap. 7. vi. 40 jür.

E e s s õ n a .

Käesoleva töö ülesandeks on selgitada Saksa kriminaalprotsessi kassatsiooniajendeid nende analüüsimise teel.

Selle ülesande teostamisel ei läinud minul korra uurida ja isegi tutvuneda tähtsamate Saksa juristide töödega sellel alal. Olen pidanud piirduma ainult väheste üldsisuliste kriminaalprotsessi käsitlevate töödega, milliseid võisin uurimiseks hankida ja kus vastavaid küsimused käsitletud vaid muuseas.

Selle tõttu tuli mul kogu materjali teatud määral iseseisvalt läbi töötada. Seda arvesse võttes on tõenäoline, et saadud tulemused ei ühtu vast igakord autoriteetsete teadlaste arvamustega. Püüdsin siiski loogiliste arutluste teel vähemalt hoiduda vastuokslikkude järelduste tegemisest ja suruda materjal loodud süsteemi raamidesse.

Kuid süsteemi loomisel tuli lähtuda teatud määral legaalsüsteemist, sest et dogmaatiliste küsimuste lahendamisel oldakse sellega alati seotud.

S i s u k o r d .

	lhk.
Eessõna	3
Sisukord	4
Osundatud teoseid	6
Lühendeid ja sümboleid	7.
S i s s e j u h a t u s .	
I peatükk. Lähtepunkt ja süsteem	9
§ 1. Probleemi asetamine	9
§ 2. Süsteemi põhijooned	12
Üldprobleemid.	
II peatükk. Kassatsiooni kohus	24
§ 3. Kassatsioonikohtu kujunemine	24
§ 4. Kassatsiooni kohtu asend üld- ses kohtute süsteemis	27
III peatükk. Kassatsiooni mõiste selgitamine	30
§ 5. Kassatsioon ja apellatsioon	30
§ 6. Revisioon ja kassatsioon	33
IV. peatükk. Kassatsiooni ajendite määrit- lemise süsteeme	40
§ 7. Teoreetilisi aluseid	40
§ 8. Prantsuse süsteem	42
§ 9. Üldklausli süsteem	44
§ 10. Saksa ehk segasüsteem	47
IX peatükk. Vormivabad	
§ 21. Vormivabadest üldise	
§ 22. Motiivide puudumine otsuses	

Kassatsiooniajendite analüüs.

V peatükk. Otsuse sisu vead	49
§ 11. Üldprobleemid	49
§ 12. Normide interpreteerimise vead	57
§ 13. Loogika põhimõtete rikkumised	66
VI peatükk. Protsessi normide rikkumistest üldse	74
§ 14. Protsessi normide rikkumiste üld- iseloomustus ja kasseerimiste aluste analüüs	74
VII peatükk. Kompetentsi vead	78
§ 15. Absoluutne inkompetents	78
§ 16. Subjektiivne inkompetents	82
§ 17. Materiaalne inkompetents	87
VIII. peatükk Menetluse ehk protseduuri vead.	92
§ 18. Vead, mis on tingitud prokuratuuri esindaja või isiku, kelle osavõttu seadus nõuab, puudumisest kohtuli- kust menetlusest	92
§ 19. Kohtuliku menetluse avalikkuse põ- himõtte rikkumised	97
§ 20. Kaitsja õiguste oluline rikkumine	102
IX peatükk. Vormivead	106
§ 21. Vormivigadest üldse	106
§ 22. Motiivide puudumine otsuses	108

Lühendeid ja sümboleid.

AGO = Allgemeine Gerichtsordnung;

CPO = Civilprozessordnung;

GVB = Gerichtsverfassungsgesetz;

Kr. = Kriminaal;

lhk = lehekülj;

SKKS= Saksa kriminaalkohtupidamise seadus;

SKS = Saksa kohtute seadus;

StGB= Strafgesetzbuch;

StPO= Strafprozessordnung;

vrđ.= võrdle;

vt. = vaata.

Osundatud teoseid.

- A.v.Kries, Die Rechtsmittel des Civilprocesses und
des Strafprocesses (1880)
- Stein, Das private Wissen des Richters (1893)
- R.Räägo, Kriminaalprotsessi õpperaamat (1937)
- E.Schwinge, Grundlagen des Revisionsrechts (1935)
- Beling, Deutsche Reichsstrafprozessrecht (1928)
- H.Gerland, Der deutsche Strafprozess (1927)
- A.T.Kliimann, Õiguskord (1938)
- " Haldusprotsess
- " Administratiivaktide teooria
- M.Kurtschinsky, Statistika põhihood
- W.Sauer, Grundlagen des Prozessrechts (1929)
- A.Comte. Cours de philosophie positive, (tome I) Premiere
leçon)
- J.Uluots, loengud (teaduste spetsialiseerumine)
- H.Kelsen, "Algemeine Staatslehre" (1925)
- E.R.Huber, "Neue Grundbegriffe des hoheitlichen Rechts"
(1935)
- Tugan-Baranovski "Osnovo polititšeskoj ekonomii"(1917)
- Taranovski, Entsiklopeedia prava" (1923)
- H.Rickert, Die Grenzen der Naturwissenschaftlichen
Begriffsbildung (1913).

Objasnitelnaja zapiska k projektu novoi redaktsii
ustava ugolovnago sudoprozvodstava
(1910)

Kolk, Kassatsiooni põhjused kehtivas õiguses (dip-
lomitöö 1939)

Merkl, Allgemeines Verwaltungsrecht (1927)

Bähr, Das Rechtsmittel^Iweiter Instanz im deutschen
Zivilprozess (1871)

Binding, "Grunriss des Strafprozessrechts (1904)

Roux, Cours de droit francais (1927)

Pohle, "Revision und neues Strafrecht (1930)

Dernburg, Paudekten (1897)

Bierling, Juristische Prinzipienlehre (1911)

Heinsheimer "Festschrift für Franz Klein".

1) Vürdle J. Uluots'a loengud (teaduste spetsialiseeru-
misest), samuti A. Conte "Cours de philosophie posi-
tive, tome I (Premiere lecon), Taranovski, "Entsiklo-
pedia prava" (1923)

S i s s e j u h a t u s .

I peatükk. Lähtepunkt ja süsteem.

§ 1. Probleemi asetamine.

Üksikute õiguslikkude küsimuste - institutsioonide või instituutide - teaduslikul uurimisel nende otatarbekamaks käsitlemiseks ja nende küsimustesse, kui niisugustesse, võimalikult sügavamale tungimiseks nende olemuse varjatud omaduste avastamiseks ja igakülgseks valgustamiseks kujuneb vältimatuks käsitlev küsimus eraldada muudest küsimustest ja muust materjalist, sest et nähtuste kogum on lõpmatu ja piiritu ning ülenähtamatult keerukas. Inimmõistus ei suuda korraga haarata nähtuste suurt hulka, vaid oldakse sunnitud ohverdama kas täiuslikkuse - kvantideedi või põhjalikkuse - kvaliteedi. Tegelikult teaduslikud käsitlused arenevadki kahes suunas, ühelt poolt generaliseerimise ja teiselt poolt spetsialiseerimise suunas¹⁾

1) Võrdle J.Uluots'a loengud (teaduste spetsialiseerumisest), samuti A.Comte "Cours de philisophie positive, tome I (Premiere lecon), Taranovski, "Entsiklopedia prava" (1923)

Viimasel juhul käsitletakse küsimust kui omaette iseseisvalt eksisteerivat tervikut, eristades selle üldmassist ja luues oma sihipärase teadusliku abstraktsiooni. Kuid siiski ei saa täielikult vältida üldiste, käsitleva ainega lahutamatu seotud küsimuste puudutamist, vaid seda tuleb teha ikka suuremal või vähemal määral olenedes käsitletava aine iseloomust. Teiselt poolt tuleb ka uuritav aine oma korda jaotada käsitlemisel osadesse ja need omakorda tihti alajaotustesse, et hõlbustada ja tihti et üldse võimalikuks teha küsimuse uurimist. Seesugune ühelt poolt kõrvalküsimuste juurde toomine ja teiselt poolt põhiaine jaotamine osadeks ei tähenda aga tööterviku lõhkumist, vaid ümberpöörduvalt selle abil just selgitatakse osade vaheline sisemine seos ja aine terviklus ning võimaldatakse eraldada olulist mitte olulisest. Viimane on eriti tähtis, sest et kuigi teadusliku uurimise sihiks on aine igakülgne selgitamine, on täiesti arusaadav, et tulemus jääb kaugule sihist. Põhjuseks on nähtuste ammundamatus, sest maailm on mitte ainult lõputu kui tervik, s.o. lõputu ruumis ja ajas, vaid ka lõputu oma igas üksikus väljenduses. See intensiivne mitmekesi-

dus, nagu seda nimetab Rickert²⁾, väljendub nähtuste purgimatus jaotavuses, "sest" nagu ütleb Tugan-Baranovski³⁾ "mikrokosm samuti ei või olla ammundavalt väljendatud oma konkreetsses täielikkuses kui seda on makrokosm". Nii et uurija on asetatud olukorda, kus ta on sunnitud tahes või tahtmata teostama valikut käsitlevates nähtustes, eristades oluline mitteolulisest.

"Kuid teoreetiliselt vaatepunktilt ei esine sellist täiesti tuvastatud kriteeriumit nähtuste ja nende tunnuste jaotamiseks olulisteks ja mitte-olulisteks, sest kõik objektiivselt olelev peaks olema tunnustatud võrdselt oluliseks. Kuid nähtuste ammundava mõistmise võimatuse tõttu peetakse olulisteks teoreetiliselt vaatepunktilt neid tunnuseid, millised annavad rohkem materjali teaduslike järelduste tegemiseks. Selletõttu õigeks kriteeriumiks teoreetiliselt vaatekohalt oluliste tunnuste eristamiseks mitte-olulistest on teaduslike järelduste rohkus, mis ilmneb nende või teiste

2) H. Rickert, Die Grenzen der Naturwissenschaftlichen Begriffsbildung (1913).

3) Tugan-Baranovski "Osnovõ polititšeskoj ekonomii" (1917).

4)
tunnuste valikul". See on absoluutne kriteerium.
Kuid igal konkreetsel käsitlusel oleleb veel oma spetsiaalkriteerium, ta siht.

Siht annab juhtiva suuna uuritavate nähtuste klassifitseerimiseks ja määrab lähtepunkti.

Üks ja sama nähtus võib olla väga paljude ja väga mitmesuguste klassifikatsioonide objektiks.

Ka juriidiliste probleemide teoreetiline käsitlemine sünnib väga mitmesugustest lähtepunktidest ja mitmesuguste käsitlusviisidega ja sellepärast kuigi käsitletakse tihti üht ja sama õiguslikku küsimust, nende käsitluste sisu kaugelt ei ole sama.

§ 2. Süsteemi põhijooned.

Eelöeldud arvesse võttes ongi käesoleva paragrahvi ülesandeks tuua ja kirjeldada eelpool (eessõnas) väljendatud sihikohase töö süsteemi põhijooni.

Monograafilistes töödes käsitletakse teemat eraldades seda muist küsimusist ja materjalist iseseisvaks

4) Tugan-Baranovski "Osnovõ polititšeskoj ekonomii (1917)

tervikuks, ignoreerides teadlikult neid orgaaniliselt ühendavaid lugematuid sidemeid, luues teatud abstraktsiooni. Kuid nagu eelpool tähendasin ei saa vältida täielikult kõrvalküsimumuste puudutamist.⁵⁾ Nende küsimuste käsitlemine on paratamatu, kui soovitakse anda loogiliselt kooskõlastatud ja teaduslikult põhjendatud kujutlust käsitlevast ainek. Ka käesoleval juhul on selliste üldküsimumuste käsitlemine vältimatu. Saksa kriminaalprotsessi kassatsiooni põhjuste analüüsimiseks on terve rida probleeme, mis tuleb enne selgitada kui asutakse peaaesande teostamisele. Näitena võiks nimetada kas või kassatsiooni mõiste selgitamist, millise mõiste selge piiritlemiseta ei ole mõeldav ka kassatsiooni põhjuste käsitlemine.

Kõik need abi- ja lisaküsimumused, mis oma loomult on üldküsimumused, on olulised igale järgmisele probleemile. Seetõttu tuleb süsteemi mõttes, igasuguste kordamiste ärahoidmiseks eraldada neid oma-ette tervikuks ja käsitada enne kõige.

Sellest üldiste probleemide kogust tuleb eraldada

5) vt. käesoleva töö lhk.10.

omakord neid, mis käsitavad töö sihti, üldsuuna ja süsteemi. ↗

↙ Seega vormi probleemid eraldada sisulistest küsimustest. Viimane osa tuleb jaotada oma sisu osisteks. Keskseks probleemiks siin on kassatsiooni mõiste selgitamine. Seda selgitada tuleb mitmest vaatepunktist. Kõige pealt tuleks vaadelda kassatsiooni mõiste ja kassatsiooni põhjuste kujunemist ja arenemist ajalooliselt prespektiivilt. Nagu kõigi küsimuste ajalooline valgustamine, nii ka kassatsioonide põhjuste ajalooliselt vaatekohalt vaatlemine hõlbustab meile mõista ja aru saada nende praegusest vormist ja sisust kui ka osata hinnata vastavate normide toimuvust nende ajaloos kunagi eksisteerinud kujul sotsiaalsetes keskustes, mis hõlbustab "lex lata" probleemide lahendamist kuid ka praeguste vormide ja kujude tähenduste mõistmist. Siinjuures tuleb tähendada, et vaatlusel ei tule piirduda üksnes Saksa kriminaalprotsessi kassatsiooni ja selle põhjuste vaatlemisega, vaid ka tsiviilprotsessi vastavaid sätete kujunemist. Mõlemad protsessid oma põhioluliselt evivad olulised erinevused; kriminaalmenet-

luse sihiks on materjaalse töö leidmine, kuna tsiviilprotsess, jättes võistjatele suurimal määral teotsemise autonoomia, rahuldub formaalse tööga. Seega välisest sarnasusest hoolimata erinevad nad sisult suuresti. Kuid kõrgemaisinstantsis see erinevus kaob täiesti⁶⁾ ja kassatsiooni korral mõlemis protsessis on täpselt sarnane⁷⁾. Valgustanud kassatsiooni korra kujunemist ajaloolisest perspektiivist, on järgmiseks ülesandeks täpselt dešifreerida kassatsiooni printsibi mõistet. Siin ei saa piirduda üksnes mõiste defineerimisega ja

6) vrdl. A. V. Kriesse, Die Rechtsmittel des Civilprocesses und des Strafprocesses lhk. 1 (1880).

Ka Stein, Das private Wissen des Richters. lhk. 110 (1893).

7) E. Schwinge, Grundlagen des Revisionsrechts lhk. 3 (1935)
„Wenn gegen eine Berücksichtigung beider Prozesse könnte man das Bedenken erheben, dass die verschiedene Rechtsschutzaufgabe eine solche Gleichsetzung nicht erlaube. Dem wäre aber entgegenzuhalten, dass die Aufgabe des letztinstanzlichen Rechtsmittels in beider Prozessen genau die gleiche ist, es übrigens auch in Zukunft die bleiben wird.“

selle analüüsimisega, vaid tuleb ühtlasi ka selgitada suhet kassatsiooni ja apellatsiooni, eriti aga kassatsiooni ja revisiooni aluste vahel. Samuti tuleb selgitada kassatsiooni kohtu asendi üldises kohtute süsteemis, sest et kassatsiooni aste kujutab endast vaid lahutamatu osa tervikust, mis ei ole mõeldav ilma eelmiste astmeteta. Üldprobleemide sarjas viimaseks küsimuseks on kassatsiooni põhjuste ^{määratlemise} süsteemide probleem. Teoreetiline käsitlemine ühelt poolt annab ülevaadet kõigi võimalike variatsioonide üle, mille järgi tuleb analüüsida tegelikult olelevaid süsteeme. See olekski vajalikkude üldpõhimõtete loend, mida tuleb selgitada enne kassatsiooni põhjuste analüüsimisele asumist. Saksa kriminaalkohtupidamise seadus toob terve rea põhjusi, mille esinemisel kõrgeim kohus peab alama instantsi otsust kasseerima. Need põhjused kujundavad omapärase süsteemi, mille arvestamine ja kasutamine käesolevas töös on vältimatu, sest dogmaatiliste küsimuste käsitlemisel oldakse väga seotud legaalsüsteemi omapärasustega. Siiski teaduslikul käsitlemisel ei saa piirduda sellega, vaid tuleb loogiliste arutluste teel

selgitada teda ning korrigeerida selles ilmnunud sise-
mised vastuolud. Küsimust teoreetiliselt analüüsid on
selge, et kohus võib alama instantsi otsust kasseerida
ainult juhul kui see otsus on vigane⁸⁾. Kui otsus on
tehtud kompetentse asutise poolt, õiges vormis, õige
menetluse alusel ja õige sisuga, siis säärase otsuse
kasseerimine ei ole praeguste õiguse põhimõtete järgi
võimalik. Et see oleks võimalik, siis peab otsus olema
vigane. Loomulik oleks, et iga vigane otsus oleks või-
malik tühistada.

Kuid seesuguse põhimõtte konsekventne rakendamine
on praktiliselt võimatu. Seetõttu seadus ühel või tei-
sel viisil piiritleb neid, jättes kehtima ~~mitte~~ mit-
teoluliste vigadega otsused.

Teiselt poolt ei vaja tühistamist ka absoluutselt

kehtitud otsused.

Näitena võiks tuua kas või juhtu, kus kohtuotsust
on tehtud mitte kohtu poolt, vaid mõne teise asuti-
se või isiku poolt. Seesugune otsus juba loogiliste
reeglite järgi ei võiks kuuluda kassatsioonikohtu
tühistamisele, sest et tühistada saab vaid seda, mis

8) See väide loomulikult ei ole maksev pöördlause-
na. Lause "Kui otsus on vigane, siis võib ta alati

kas või vormiliselt või tingimisi kehtiv. Absoluutselt tühist ei saa tühistada.

Absoluutselt kehtivate ja absoluutselt kehtitute otsuste kõrval on vigased kohtuotsused, milliste vigu seadus kas tunnustab olulisteks ja lubab tühistada või loeb neid mitteolulisteks ja tühistamist ei luba. Konkreetse vigade kuuluvus ühte või teise liiki ei ole absoluutne ja oma olemuselt järeldav, vaid oleneb kehtivast seadusest, kusjuures mõlema liigi vigased otsused saavutavad tingimusi kehtvust, kui võimalused vaieldavuse otsustamisele suunamiseks on lõplikult möödunud⁹⁾.

Eeltoodud võimalikkude kohtuotsuste vigade süsteemi analüüsides võime järgmiselt grupeerida:

Esimeseks vigade grupiks, mis esinevad kohtuotsustes on otsuse sisu vead, mis om loomult on materjaal-

kasseerida" ei ole kehtiv, sest et võib eksisteerida seesuguseid mitte oluliste vigadega otsuseid, mille puhul kasseerimine ei ole lubatav. Eelpooltoodud lausega tahetakse arvult eraldada veatute otsuste kogum, millest ükski kasseerimisele ei kuulu.

9) vrd. A. T. Kliimann Administratiivakti teooria lhk. 252 (kehtivad ja kehtetud aktid).

õiguse sätete rikkumised, siin ei mõtle ma seda juhtu, et kas kohtuaktis olelev materjal on täielik, missugune küsimus ei kuulu ju kassatsioonikohtu kompetentsi, vaid see, kas kohtuotsuses avaldatud mõtted ja põhistsed on kooskõlas kriminaalõiguse sätetega ja et kas otsusega ei ole aset leidnud õiguse^{-NORMIDE} rikkumist. Siin tuleb meelespidada, et seadus ei piira igakord kohtuniku tegevust täielikult, vaid määrab teatud piirid, milledes ta võib suvaliselt kuid sihikohaselt otsustada. Sellisel juhul on tegemist sisu veaga, kui kohtunik astub üle neist piirest.

Teiseks vaatleme kompetentsi vigu.

AGO-i ja SiPO-i vastavad sätted määritlevad täpselt kohtute teotsemiseala ja nende ülesanded sel alal. Siin peale absoluutse inkompetentsi, mis on eelpool juba kirjeldatud, võib esineda teiseks materjaalne (näiteks, kui alam instants otsustas, ~~ja mitte vastava kohtu koosseisu piires~~, kõrgema instantsile kuuluvat asja); territoriaalne inkompetents, juhul kui asi ei kuulu arutamisele asja otsustanud koha kohtule, vaid teisele samaloomulise, kuid teise piirkonna kohtunikule, ja lõpuks

subjektiivne inkompetentsiga meil tegemist, siis kui muide kompetentne kohus, kes tegi otsust, ei oleks tohtinud seda teha põhjustel, mis määratud taandumise või taandamise juhtudeks.

Järgmise grupi moodustavad menetluse nõuete rikkumised. Kohtuotsus on kohtumenetluse tulemus. Kohtulik menetlus on väga üksikasjalikult SKKS-is sätitud. Nende sätetest mittekinnipidamised ongi menetluse vead.

Neljanda vigade grupi moodustavad vorminõuete rikkumised. ¹⁰⁾ Eeltoodud on originaalne Saksa kriminaalprotsessi kassatsiooni põhjuste käsitamise süsteem. Käsitleva aine süstemaatilise jaotuse loomisega ei lõpe meetodi kui niisuguse küsimus, vaid tuleb veel määrata kuidas käsitlevat küsimust sisustada ¹¹⁾.

10) vrdl. prof.dr.E.Beling "Deutsches Reichsstrafprozessrecht".

Es können also (zulässigkeit der Revision vorausgesetzt) in abstracto nur folgende Fragen des Revisionsgericht beschäftigen: einmal die nach äusseren Urteilsverstößen "Prozess verstößen" (d.h. nach der zulässigkeit des Verfahrens, sodann nach der Ordnungsmässigkeit des Verfahrens, soweit sie

Sel puhul oleksid rühmitamisalusteks lähtekohad, millest väljunud ollakse sunnitud kasutama kindlat lahendamise menetlust ja mis determineerib need alused, mil-

die zulässigkeit des Urteils und eines inhaltlich "so" beschaffenen Urteils berührt - Urteils - und Urteilsqualitätsvoraussetzungen); sodann die nach juristischen inneren Urteilsverstößen, "materielrechtlichen Verstößen" (d.h. ob sich von der als richtig vorauszusetzenden tatsächlichen Urteilsbasis aus juristisch zutreffend der Urteilstenor ergibt).

Die Scheidelinie zwischen äusseren und inneren Urteilsverstößen scheint bei den Formalurteilen (so dem Urteil aus § 260 II, dem Versäumnisurteil aus § 329, oben §§ 50 V 2, 71 V 1 b) zu verschwimmern; denn einesteils tritt die prozesserhebliche Tatsache (das Gestelltsein oder Nichtgestelltsein des Strafantrags, das unentschuldig ausgebliebensein des Angeklagten) als Voraussetzung dafür auf, dass so oder so zu Verfahren war; anderenteils liegt dem Revisionsgericht ein Urteil vor, in dessen Syllogismus hinsichtlich dieser Tatsache eine Feststellung getroffen ist. Die Lösung liegt hier darin, dass die Frage der inneren Schlüssigkeit des Urteils überhaupt nicht auftaucht, wenn dieses in einem nicht ordnungsmässigen Verfahren gewonnen ist, und die Ordnungsmässigkeit nicht dadurch hergestellt wird, dass der Urteilssyllogismus das Vorliegenen der bedingten

le kaudu käsitleva aine sisu tuleb määrata. Siin võidakse lähtuda abstraktsest õigusnormist, ning katsuda kõike valgustada normi sõnalise sisu kaudu. Teiselt poolt uurida neile normidele rajatud otsused ja sisustada küsimust nende kaudu. Esimese puhul saavutatud tulemused võivad osutada ebaimpiiriliselt abstraktseks. Teist lähtepunkti kasutades oldakse sunnitud jääma õiguslikkude ja sotsiaalsete eluavalduste keskusse, mille tõttu näib viimane lähtepunkt mõnes mõttes elulisem, ent tuleb siiski silmas pidada, et see võib kahjustada teaduslikku objektiivsust, sest sel juhul oldakse paratamatult tõmmatud sotsiaalse elu vastuoludesse, kus võivad avalduda isiklikud poliitilised meelsused või ka ühiskondlikud välismõjustused, selle vastu abstraktse normi vaatlust ei küüni nii kergesti häirima momendi ideoloogilised suunitlused. Käesolevas töös seetõttu lähtutaksegi normist.

Tatsache behauptet. Deshalb fällt die Ermittlung dieser Tatsachen in den Bereich der revisions mässigen Prüfung.

11) vrd. E. R. Huber "Neue Grundbegriffe des hoheitlichen Rechts" (1935) ja H. Kelsen "Allgemeine Staatslehre" (1925).

Siiski teoreetilise käsitlemise ülesanne ei seisaks mitte üksnes seaduse teksti valgustamises ja seletamises - see on seaduste komentaatorite ülesandeks - vaid just vastupidi ülesande raskuspunkt on sellel, mis seaduses ei ole tähendatud. Seaduse § on lähtepunkt ja mitte sihtpunkt. Siin tuleb valgustada need väited ja kaalutlused, mis väljendavad vastavaid kehtivaid norme, neid õiguslooliselt seletada ja dünaamilise "leges ferrena" arenemis võimalusi näidata ja neid analüüsida omaks võetud sihi seisukohalt. Eeldusena on siin eriti tähtis käsitleva küsimuse terviklikkuse formaalne korraldamine s.o. väliselt teravalt piiritletud süsteemi loomine.

Ü l d p r o b l e e m i d .

II peatükk. Kassatsiooni kohus.

§ 3. Kassatsiooni kohtu kujunemine.¹²⁾

Kassatsiooni kohtu algkoduks on Prantsusmaa. See kujunes loomuliku järeldusena kohtute jagunemisest astmetesse, mille kõrgemaks instantsiks oli kuningas ise. Õiguse mõistmise ratsionaalsemaks korraldamiseks tekkis juba XIV sajandil vajadus luua instantsi, mille otsused oleksid temale arutatud antud asjas lõplikud. Sest kohtuotsuste täitmiste edasikaebustega edasi lükamised kuni lõpmatuseni paralüseerisid just kohtu tegevuse olemust ennast.

Prantsusmaal kuningas Filipp Ilusa ajal tunnistati n.n. parlamendide otsused lõplikkudeks. Kuid hoolimata sellest, et asju põhjalikult uuriti ja arutati juhtus ikka, et ka lõplikkudes otsustes leidus vigu;

12) Käesoleva §-i kirjutamisel on kasutatud järgmised tööd: R. Rägo Kriminaalprotsessi õpperaamat, Schwin-ge, Grundlagen des Revisionsrechts, H. Gerland, Der Deutsche Strafprozess, Objasnitelnaja zapiska k projektu novoi redaktsii ustava ugolovnago sudoproizvodstva (1910) ja Kolk, kr. protsessi kassatsiooni põhjused (diplomitöö 1939).

otsused võisid olla selgusetu, arusaamatud, või vastuolus seadustega. Selle tulemuseks oli, et kuningas, kes tolleaegse töökspidamiste kohaselt seadustega seotud ei olnud, võis ka lõplikke kohtu seadusejõulisi otsuseid muuta. Kuid seesuguste kohtuotsuste hulk kasvas aga suureks, ning muutus kuningale koormaks. Ka ei omanud kuningas igakord küllaldaselt teadmisi. Seetõttu langes see ülesanne kuninga nõukogule, kes siis puudulikke ja segaseid otsuseid läbi vaadates ja neid sellistena kvalifitseerides muutis.

Alul esinesid asja uuesti läbivaatamise põhjustena kohtuotsuse selgusetus, kontradiktoorsused kui ka vead faktides. Edasi hakati asjade kasseerimist lubama ka teistel põhjustel - eeskätt kohtupidamise korra ja vormi nõuete rikkumiste puhul. Kuninga nõukogu asjade uuesti läbivaatamisel hakkas aga seda oma õigust kurjasti tarvitama. Paralüseerides seega just neid põhimõtteid, mille tõttu oli vaja piirata kohtu astmete arvu. See tõttu püütigi ta võimu sest küljest piirata. Kantsler Lopital'i eestvõitlemisel saavutati, et kuningannõukogule on asjade läbivaatamiseks määratud kind-

lad alused (nii leiame siin kasserimise põhjustena kohtupidamise korra rikkumised, otsuse selgusetus jne) kusjuures kuninga nõukogule jäeti õigus ainult vigaseid otsuseid tühistada, kuna uusi otsuseid pidi teema tühistatud otsuse teinud parlament.

Sellega olid kõik algmed olemas eriliiki kohtu, s.o. kassatsioonikohtu rajamiseks. Nii tekkis see õigusliku elu arengu tulemusena aktuaalsete vajaduste tõttu. Oma lõpliku kuju saamiseks oli vaja veel, et need põhimõtted oleksid leidnud kindlapiirilise ja selge õigusliku väljenduse vastavasisuliste seadustikkude näol, et need põhimõtted töötletaks teoreetiliselt ja lülitakse sisse üldisse õiguskorra normistikkude süsteemi. "Uute põhimõtete realiseerijaks, ellurakendajaks, kõigi vana ning eluvõõra kõrvaldavaks teguriks sai Prantsuse revolutsioon"¹³⁾ Napoleoni valitsemise ajajärgul leiamegi peaaegu kõigi tähtsamate seadustikkude loomist. Samuti ilmuski 1908.a. Code d'instruction criminelle.

13) R.Räägo, Kriminaalprotsessi õpperaamat.

Nimetatud seadustikus kõrgeim kohus on korraldatud kassatsiooni printsiibi alusel. Siin leidis kassatsiooni kohtu organisatsiooni ja pädevuse kindla-piirilist määritlemist. See Prantsuse kriminaalprotsessi seadustik on saanud eeskujuks kõigile Euroopa mandri kriminaalprotsessidele. Mõned riigid võtsid selle täielikult üle, näit. Itaalia ja Belgia, teised löid oma koodeksid küll iseseisvalt, kuid pea kõik instituudid suuremate või väiksemate muudatustega retsipeerisid Code d'instruction criminelle'st.

§ 4. Kassatsiooni kohtu asend üldises kohtute süsteemis.

Õiguslike normide kogum, mis määritlevad kohtute organisatsiooni, nende pädevust ning nende omavahelist relatsiooni ning suhtlemist, moodustavad konkreetse riigi kohtute süsteemi. Oma alustes seda süsteemi määritleb kõige pealt konkreetse rahva kultuurajaloolised ning natsionaliteedi erisused, teiselt poolt aga terve inimkonna arengu õiguslikud tõekspidamised.

Kaasaja protsessis kohtute korraldamise süsteemi

esimeseks aluseks on kohtute jaotus ning nende pädevuse määramine asjade sisu järgi. Nii tsiviilkohtute kompetentsi kuuluvad vaidlused eraõiguse üle, halduskohtud arutavad küsimusi halgusaktide õigusepärasuse üle ning lõpuks kriminaalkohtute ülesandeks on süütegude jälitamine ning süütegude kordasaatjate karistamine.

Teiseks kohtute korraldamise süsteemi aluseks on kohtute funktsionaalne jaotus. Siin on kriteeriumiks kohtute jaotamine nende poolt antavate lahendite funktsiooni järgi kas mittelõplikkuudeks ja lõplikkuudeks lahenditeks.

Kolmandaks ja ühtlasi põhilisemaks tunnuseks, mis on kaasaja kohtute süsteemide aluseks, on kohtute instantsiline jaotus. Kassatsiooni/instantsid ei püstita üldreegli järgi sisulisi otsusi, vaid kas kinnitavad alamainstantsi otsused või tühistavad neid, saates asja seljuhul alamale instantsile teistkordseks arutamiseks. Rohkemalt võib kassatsiooni/instants anda direktiive ning seletusi seaduste mõistmiseks ja rakendamiseks. Erandi sellest üldreeglist moodustab just

Saksa kohtute korraldus (revisiooni kord), mille kohaselt kassatsiooni kohus on õigustatud mitte ainult tühistama alama kohtuinstantsi otsust, mis ei ole kooskõlas kehtivate õiguslike normidega, vaid seaduses ettenähtud juhtudel ja tingimustel ka ise asja sisuliselt otsustama.

Kassatsiooni kohtust, ta olemisest ja funktsioneerimisest võidakse ainult siis õiget ettekujutist saada, kui peetakse silmas asjaolu, et kassatsiooni kohus kujutab enesest ainult ühe iirdamata osise kohtute üldisest süsteemist ja organisatsioonist. Ta on mõeldav ja mõistetav ainult, kui temale eelneb kohtulik asja sisuline arutamine.

Kaasaja kohtu moodustavad kõik kohtuinstantsid kokku, mille abil võidakse kindlustada asja igakülgselt ja põhjalikku arutamist ning õiguskorras ettenähtud sihi- ja sisupärast otsust, mis on kooskõlas vastavate õigusnormidega.

Kassatsiooni korras edasi kaebamine on mõeldav ainult lõplikkudele kohtuotsustele, nii et kassatsiooni kohus oma teotsemises eeldab alati apellatsiooni kohut, mille otsused oleksid lõplikud. Kuid need lõp-

likud apellatsioon-i-stantse otsused ei tohi olla milgil tingimusel jõustunud. Nii et kassatsioonikaebus või nagu sakslased ise teda nimetavad, revisjonikaebus, võib olla ainult mittejõustunud lõpliku kohtuotsusele.

§ 5. Kassatsioon ja apellatsioon.

Kassatsiooni olemuse selgitamiseks tuleb silmas pidada, et kohtulikud kaebestantsid võidakse rajada kas meritoorsuse või kassatoorsuse printsiibile. Nende kahe printsiibi tähtsaim erinevus seisab selles, et meritoorse printsiibil teotsev kaebestants oma otsusega asendab täielikult kaevatud instantsi kohtuotsust¹⁴⁾. Viimane on edaspidiseks antud asja otsustamisest täiesti kaebuse või protesti esitamisega kõrvaldatud. Kaebestants saades asja arutamiseks on õigustatud ja ka kohustatud asju samal määral ja samas ulatuses uurida ja juurdelda. Siin on sisuliselt tegemist

14) vt. Merkl, Allgemeines Verwaltungsrecht (1927), lhk. 391. „Meritorisch ist die Verwaltungsgerichtsbarkeit dann, wenn das Verwaltungsgericht den angefochtenen Verwaltungsakt nicht bloss beseitigt, sondern ihn durch ein die Sache selbst erledigendes Urteil ersetzt.“

asja täies ulatuses teistkordse arutamise, asja uuesti arutamise, enam kvalifitseeritud ja viilunuma koosseisuga kohtus. Siin kaebestants kasutab ja arvestab alama kohtustantsi poolt tuvastatud tõendeid, asjaolusid ja ka otsustki, kuid kritiseerides ja hinnates neid nagu kõiki teisel teel saadud tõendeid ja asjaolusid. Meritoorse printsiibil teotsedes kaebestantsi otsus asendab täielikult kaevatud instantsi otsust. Viimane annuleerub juba kaebuse või protesti esitamisega. Ka siis kui kaebestants asub täpselt samale seisukohale arutava asja suhtes nii sisuliselt kui ka vormiliselt tuleb tal ikkagi uus kuigi sisult täpselt sama otsus teha.

Kassatsiooni printsiibil teotsev kaebestants ei või mingil juhul asendada kaevatud instantsi¹⁵⁾. Sama maksev ka nende kohtute otsuste suhtes. Kassatsiooni instants võib kas kaebust või protesti tagajärjeta jätta ja seega kaevatud instantsi otsust kinnita-

15) MerkL., Allgemeines Verwaltungsrecht (1927) lhk. 390
Kassatorisch ist die Verwaltungsgerichtsbarkeit dann, wenn der angefochtene Verwaltungsakt, falls das Verwaltungsgericht dessen Aufhebung für begründet erachtet, aufgehoben, kassiert wird.

da või seda otsust tühistada. Üldpõhimõtteliselt ei kuulu kassatoor^{su}se printsiibil teotsev kaebeinstantsi kompetentsi uue otsuse tegemine, vaid selle tegemiseks saadab ta asja arutamise tagasi eelmisele kohtuinstantsile. Omalt poolt kassatsioonikohus võib saata asja arutamiseks ja seaduste seletamiseks juhiseid, mida alam instants peab arvestama. Apellatsiooni instantsi aluseks on meritoorsuse põhimõte, kuna kassatsiooni instants on rajatud kassatoorsuse printsiibil.

Sellest ka juba järeldub, et appellatsiooni instants arutab asja iga-külgselt, selle vastu kassatsiooni instantsi tegevusväli on palju kitsam ja piirdub küsimusega, kas ^{õigusnorm} on ebaõigelt rakendatud või hoopis rakendamata jäetud¹⁶⁾.

-
- 16) Beling, Reichstrafprozessrecht (1928) lhk. 393/4
Die gegen Urteile möglichen Rechtsmittel: Berufung und Revision (froz. demande en cassation) unterscheiden sich voreinander, insofern die Berufung ein "unbeschränkter, die Revision dagegen ein schon gesetzlich beschränktes Rechtsmittel ist: jene dreht um die Frage, ob das angefochtene Urteil aus irgendeinem Grunde auszuheben ist, diese nur um die Frage, ob das Urteil "auf einer Verletzung des Gesetzes beruht" d.h. darauf dass eine Rechtsnorm nicht oder nicht richtig angewendet worden ist".

§ 6. Revisioon ja kassatsioon.

Apellatsioon ja kassatsioon vahe on selgelt piiritletud, nii on konstruktiivselt ~~kuigi~~ kui ka oma otstarve ja toimuse seisukohalt. Kui apellatsiooni aluseks on meritoorsuse printsiip puhtal kujul ning kassatsioon on rajatud kassatoorsuse printsiibil, siis revisioon ei rajane puhtal kujul ei kassatoorsuse ega ka meritoorsuse printsiibil. Tema kujunemise alused on sellisest seisukohast palju keerulisemad. Ta rajaneb mõlema põhiprintsiibi kombinatsioonil. Tekibki probleem revisiooni olemuse määramisel: kas ta oma sisult ligineb apellatsioonile, kujutades viimast teatud korrigeeritud kujul või teiselt küljelt - kassatsioonile või lõpuks kujutab oma olemuselt "sui generis" kaebeinstantsi, mis on neist mõlemist välja arenenud, kuid nende aluseks olevate põhimõtete kokkusulatamisel, oma resultaadilt kujutab midagi erinevat ja enneolematut. Seda arvamist võtsid omaks paljud vanemad Saksa õigusteadlased¹⁷⁾

17) Schwinge, op. cit. lhk. 40.

Im deutschen Schrifttum bestehet sonderbare Vorstellungen über die Wesen der Kassation und deren Wertschätzung in Frankreich und den anderen Län-

Eriti tuline sellise arvamise pooldaja oli omaaegne (1865) Saksa kohtuminister A. Leonhard¹⁸⁾. Need **VAATED** olid väga kahjulikud küsimuse igakülgele selgitamisele¹⁹⁾.

Kahtlemata kassatsiooni korra ja revisjoni korra vahe on ka ilmselt käega katsutav. See seisneb selles, et kassatsiooni-kohus iialgi sisuliselt otsust ei tee. Sellevastu revisiooni-kohus teatud tingimustel võib ise teha sisulise otsuse, et vältida ülearust as-

dern die das Kassationsverfahren übernommen haben. Nicht nur stösst man danerud auf irrige Ausichten über das Verhältnis der Kassation zur Revision.

18) Schwinge, op. Cit. lhk. 42.

Durch Leonhardt ist dann offenbar diese der Kassation ungünstige Einstellung in die Motive zur Zivilprozessordnung hineingekommen, deren Äusserungen - wie schon erwähnt - in erster Lienie für das Vorurteil verantwortlich zu machen sind, als seien Revision und Kassation durch Welten voneinander getrent.

19) Schwinge, op. Cit. lhk. 43.

Die Ansicht, dass es sich bei der Revision um ein "völlig eigentümlich gestaltetes Rechtsmittel" handle, hat dort ihren Ursprung - sie hat leider sehr zum Schaden der Sache zur Folge gehabt, dass

jaarutamist kahes kohtus neil juhtudel, kus alamal kohtuinstantsil ei oleks midagi omalt poolt juurde lisada, vaid peab ainult sõnastama seda, mida talle ette kirjutab revisjoni kohus. See tähendab, et alam kohtuinstants, kelle otsust on tühistatud, on eksinud ainult seaduse rakendamises, muus osas ja nimelt see, milline tegemine just tema iseloomulikuks erinevuseks, on ta toimunud täielikult õieti ja küllaldaselt. Kuid seda revisjoni-korra omapärasust ei tohi kujutada, nagu seda teeb Leonhardt, ülepääsemata kuristikuna.²⁰⁾

man sich bei uns mit Theorie und Praxis der Kassation bis heute so gut wie überhaupt nicht beschäftigt hat, ein Vorwurf, den man umgekehrt der französischen Prozessrechts wissenschaft nicht machen kann."

20) Schwinge, op. cit. lhk. 42.

"... wobei für ihn (Leonhardt) der entscheidende Einwand darin lag, dass der Kassationshof niemals in der Sache selbst entscheidet, sondern immer nur kassiert. Ein solcher Gerichtshof kann nach ihm "als ein Gericht in der wahren und eigentlichen Bedeutung des Wortes nicht angesehen werden".

Ja lõpuks iga üksiku riigi kassatsioonikord ühes või teises detailis erineb teiste riikide omast, missugune asjaolu ei anna siiski õigust neid pidada erinevateks instituutideks. Tekib küsimus, kui suures ulatuses peavad esinema erinevused teatud õiguslikkude nähtuste vahel, et neid võiks pidada iseseisvalt olelevateks ja missugused asjaolud määravad selleks kriteeriumi. Siin tuleb tähendada, et vahe ei ole mitte siiski kvantitatiivne, vaid kvalitatiivne,²¹⁾ kuigi ka see on suhtelise väärtusega ja oleneb sellest vaatepunktist, millisest küsimust käsitletakse. Siiski käesoleval juhul võiks ütelda kaabeinstantside jaotamise kriteeriumis peaks olema kõigepealt lähem siht ja

21) Schwinge, op. cit. lhk. 45.

"Wie wir gesehen haben, steht bei der Revision neben der Hauptfunktion noch die weitere Aufgabe, Fehlentscheidung richtig zu stellen. Soweit die Nachprüfung sächlichrechtlicher Mängel in Frage steht, schafft das jedoch keinen qualitativen, sondern bloss einen graduellen Unterschied, der die wesensmässige Identität der beiden Rechtsmittel nicht berührt. Nur bei den Verfohrensmängeln zeigen sich tiefergreifende Unterschiede, über die im vorhergehenden Paragraphen schon gesprochen worden ist." Sama arvab ka Weismann.

teiseks ka selle teotsemise resultaadid ja sellepoo-
lest revisioon ja kassatsioon ei erine üksteisest²²⁾,
kuna mõlemate ülesandeks on õiguskorra ühtluse taga-
mine. Ja selles mõttes revisiooni ja kassatsiooni vahe
seisneb selles, nagu seda Schwinge õieti tähendab, et
viimane oma ülesannet täidab konsekwentsemalt²³⁾. Kuigi

vt. ka Weismann: In der Geschichte der Kassation sind
die historischen Wurzeln auch unseren Revision ge-
legen 9 raamat lhk.172 zeitschrift für den deutschen
Zivilprozess.

22) Schwinge op. cit. lhk. 44.

Zunächst die Behauptung, dass die beiden Rechtsmit-
tel verschiedenen Zwecken dienen Während die Kassa-
tion im öffentlichen Interesse geschaffen sei, stehe
bei der Revision das Parteiinteresse im Vordergrund.
Das dieser Einwand fehl geht

Beide Rechtsmittel sind dazu da, die Rechtseinheit
herzustellen un zu bewahren

23) Schwinge op. cit. lhk. 45.

Ein Unterschied zwischen Revision und Kassation be-
steht nur insofern, als die erste dieser Aufgabe
ausschliesslicher dient als die Revision, die ja
Einrichtungen wie die Cassation dans le seul inte-
ret de la loi bekantlich nicht kennt.

mõned teadlased püüsid just nende vahel vahena fikseerida ka sihtide erinevust, ei tohiks neid arvamisi tõsiselt arvestada²⁴⁾. Nii näeme, et kassatsiooni eeskujuks võtmise vajadust rõhutati ka revisjoni korra väljatöötamisel 1860.aastal.²⁵⁾ Ning lõpuks täielikult küsimus ka teaduslikult selgitatud ja põhjendatud, nagu seda tegid Otto Bähr ja Binding²⁶⁾.

24) Schwinge op. Cit. lhk. 43.

Irreg ist auch die Meinung, die im deutschen Schriftum heute über das Verhältnis von Kassation und Revision besteht. Es ist seit langem fester Glaubenssatz, dass beide auf verschiedenen Grundgedanken beruhen und infolge dessen ein Rechtsvergleichung möglich sei.

25) Schwinge op. Cit. lhk. 42.

Dabei sind immer und immer wieder Stimmen laut geworden, die auf das Irrige dieser Meinung hingewiesen haben. Schon in den Motiven zum Preussischen Gesetz-Entwurf vom 20. Mai 1860 wird erklärt, dass sich die französischen Einrichtungen bewährt hätten und der Kassationshof ein "ungewöhnlich grosses Ansehen" genieße.

26) vt. Otto Bähr "Das Rechtsmittel zweiter Instanz im deutschen Zivilprozess (1871) ja Binding "Grundriss des Strafprozessrechts (1904) lhk. 328.

IV peatükk. Kassatsiooni-ajandite määrit-

Eelpooltähendatud vaatepunktilt revisiooni ja kassatsiooni olemust selgitades näeme, et need oma sihilt ja toimivuselt on täiesti identsed. Kuid seda täiesti mõistes, ei tohiks siiski teiselt poolt neid täiesti samastada, sest sellega rõhutatakse neid Saksa kassatsiooni-kohtu erisusi ja omapärasusi, millega ta spetsiifiliselt erineb teiste riikide kassatsioonist ja kassatsiooni korrast. Käesolevas töös ei olnud vajadust allakriipsutada mainitud omapärasust, vaid just ümberpöörduvalt on tahetud rõhutada seda ühist, mis Saksa kassatsiooni-korda lähendab teiste riikide kassatsiooni-kordadele.

võivad olla väga tühised ja ei nõustu sugugi kohtuotsuse resultaat. ————— järele tuleks võtta harkata korraldust saaja arutamise ilms, et oleks vähesteki loetud teistega tulemus saamiseks. Neil põhjatel on üldiselt loetud kohtuotsusts tühistamisest üks-koik milline signaali rikkumise puhul, vaid on püütud ühel või teisel viisil määritleda nende normide kontingendi, milliste rikkumise looka kreava vajaduse otsuse kasutamiseks.

Kassatsiooni-põhjuste määritlemisel võidakse ka-

- 41 -

IV peatükk. Kassatsiooni-ajandite määrit-
lemise süsteeme.

§ 7. Teoreetilisi aluseid.

Nagu juba olen eelpooltähendanud, otsuste kas-
seerimine on mõeldav ainult seaduste rikkumise puhul
kohtute poolt. Seadused ju antakse selleks, et neid
täidetakse ja igal seadusel on oma tähendus ja täht-
sus riikliku õiguskorra normistikkude süsteemis. Üld-
põhimõtteliselt oleks õige, et iga normi rikkumine
tooks endaga kaasa vigase kohtuotsuse tühistamise.
Kuid see ei ole siiski praktiliselt läbiviidav. Sest
et kõrvale kalduvad üldisest seaduslikust korrast
võivad olla väga tühised ja ei mõjusta sugugi kohtu-
otsuse resultaati. Sellisel juhul oleks mõtetu hakata
korduvalt asja arutama ilma, et oleks vähestki lootust
teistsuguse tulemuse saamiseks. Neil põhjustel on ül-
diselt loobutud kohtuotsuste tühistamisest üks-kõik
millise õigusnormi rikkumise puhul, vaid on püütud
ühel või teisel viisil määritleda nende normide kon-
tingendi, milliste rikkumine tooks kaasa vajaduse ot-
suse kasseerimiseks.

Kassatsiooni põhjuste määritlemisel võidakse ka-

sutada teoreetiliselt kaht erisugust meetodi: generaalklauseli meetodi ja enummerratsiooni.

Üldklausli meetod seisneb selles,²⁷⁾ et ühes ainult positiivses või ainult negatiivses üldsisulisises lauses esitatakse iseloomustavaid abstraktsed tunnused. Kuid generaalklausel võib esineda ka kitsendatud kujul, kui generaalklausli üldisele kujule lisandatakse ka negatiivne piiritlus²⁸⁾.

Enummeratsiooni²⁹⁾ meetod loendab üksiku konkreetse kassatsiooni ajandeid või nende rühmi³⁰⁾.

27) vrd. Merkel: Allgemeines Verwaltungsrecht (1927) lhk. 390. Als Beispiel der Generalklausel kann gelten, wenn das Gesetz das Verwaltungsgericht mit der Überprüfung aller verwaltungsbehördlichen Entscheidungen und Verfügungen oder mit der Überprüfung von "Bescheiden" - im Sinne sämtlicher Arten individueller obrichtlicher Verwaltungsakte - be-
traut."

28) vrd. A. T. Kliimann'i "Haldusprotsess (1937) lhk. 129.

29) vrd. Merkel: Allgemeines Verwaltungsrecht (1927) lhk. 389.

Die Enumerationsmethode ist eingeschlagen, wenn das Gesetz z. B. die Entscheidung über die Frage des Staatsbürgerrechts, des Heimatrechtes über Steuervorschreibungen, Krankenkassen beiträge, Enteignungserkenntnisse usw. in einer mehr oder minder langen mitunter viele hunderte Punkte umfassenden Liste an die Verwaltungsgerichtsbarkeit verweist, ... weil die Enumerationmethode darin besteht, dass das Kompetenzgesetz die einzelnen Arten von Akten für die Verwaltungsgericht zuständig ist, taxativ aufzählt."

30) vrd. A. T. Kliiman, op. cit. lhk. 130.

Kolmandaks võib aga moodustada ka nende kahe põhimeetodi üheaegsest rakendamisest n.n. segameetod. See esineb juhul, näiteks kui seadus asub kassatsiooni põhjuseid piiritama kas positiivse üldlause ja negatiivse loendi elementidega või kombineerides neid põhimeetodeid ühel või teisel viisil. Meie leiame tegelikkuses kasustatud kõik kolm eelpoolnimetatut meetodit. Esimesena Prantsuse Code d'instruction criminelle kasutab peaaegu puhtast enummeratsiooni; meie KKS ja ka ex-Vene KKS on kasustanud puhtakujulise generaalklausli meetodit, kuna Saksa Strafprotsessordnung pidas paremaks segameetodit.

§ 8. Prantsuse süsteem.

Prantsuse Code d'instruction criminelle loetleb üksikud juhud, millised on arvatud niivõrd olulisteks ja küllaldaseks põhjuseks otsuse kasseerimiseks³¹⁾. See loetelu on purgiv seaduse mõtte ja ka selle meetodi teoreetilise tähenduse järgi. See loend on laiali piljatud Pr.KKS-s. Üksikute normide juures leidub tähendus, et käesoleva normi mittetäitmine teeb toimingu tühiseks. Selle süsteemi hüveks on see, et siin on sel-

31) vt. Roux, Cours de droit français (1927).

gesti ära tähendatud, millistel juhtudel (jutt on protsessi normide rikkumistest) tuleb kõrgemal kohtul vastav toiming ja otsus tühistada. Siin meil on tegemist objektiivse alusega ja kassatsiooni kohtul ei jää muud teha kui, konstateerides vastava seaduse rikkumist, seadusevastane otsus tühistada. Siin ei ole jäetud midagi kohtu enese suvaks, vaid seadus ise näeb ette neid juhtusid. Kuid selle süsteemil on ka suur puudus. Nagu ikka loendav meetod, on ka siin loend paratamatult lünkeline. Sotsiaalelu nähtused on piiramatult keerukad, nii et seaduseandja ei suuda korraga haarata nähtuste suurt hulka, ei suuda ta ettenäha neid kõiki asjaolusid, mis ühel või teisel viisil võiksid mõjutada kohtuotsuse sisu. Teiseks võib isegi puudulikult loendatud kassatsiooni põhjuste hulk paisuda niivõrd suureks, et nende käsitlemine muutub raskeks.

Prantsuse kohtu praktika on näidanudki, et see meetod ei ole sobiv. Seal tuli paratamatult kasutada vastavate seaduste laiendavat tõlgitsemist, mis teoreetiliselt on lubamatu.

Sama tulemuseni nimetatud meetodi hindamisel tu-

lid ka õpetlaed, kes seda kassatsiooni-põhjuste määratlemist teoreetiliselt arvustasid.

§ 9. Üldklausli süsteem.

Eelpolloendatud kassatsiooni põhjuste määritlemise prantsuse süsteemi puudused tingisid, et uute kriminaal-kohtupidamise seadustikkude loomisel hakati otsima uusi teid kassatsiooni põhjuste märkimiseks. Loomulikult siin esijoones pöörduiti loogika vastand-meetodi poole - nimalt generaalklausli meetodi juurde.

Nii ex-Vene KKS koostamisel, mis oma põhialustes põhineb Prantsuse KKS-1, sooviti alguses ka kassatsiooni põhjuste tähendamisel kasutada Prantsuse eeskju. Kuid selle süsteemi puudulikkuse tõttu loobuti sellest ja asendati seda oma loodud generaalklauseliga³²⁾.

Ka meie KKS, mis põhineb ex-Vene KKS-... kasutab sama meetodit. Eesti KKS § 633 lubab esitada kassatsiooni kaebusi ja proteste järgmistel juhtumitel: 1) materiaalseaduste rikkumise puhul; 2) kohtupidamise korra või vormi nõuete niivõrra olulise rikkumise puhul, et selle rikkumise tagajärjel ei või otsus omada kohtuotsuse jõudu; 3) kohtu pädevuse rikkumise korral.

32) vt. Objesnitilnaja sapiska.

Nii näeme, et siin on loobunud protsessinormide loendamisest, mille rikkumine toob kaasa otsuse tühistamise. Vaid on generaalklauselina märgitud, et otsuse tühistamise põhjuseks on protsessnormide oluline rikkumine. Puuduseks on see, et ei ole objektiivset alust, mille järgi võiks otsustada, kas antud protsessnormi rikkumine on oluline või mitte. See on jäetud kassatsiooni kohtu suvaks. Teoreetiliselt on selge, et ei ole olemas üldse absoluutselt suvalist ja teiselt poolt absoluutselt suvatut tegevust. Kuid seesugune laialdane kohtu äranägemisele jätmine on igatahes suureks puuduseks, jättes kohtule võimalust riivata tunduvalt kodanike huve ja õigusi.

Konkreetsete ja kindlate aluste puudumine, mille järgi võib otsustada, kas normi rikkumine on oluline või mitte, kaldub harilikult igaüks arvama seda nii, kuidas temale kasulikum ja seetõttu kohus võib saada ülekoormatud ka selliste kaebustega ja protestiga, millised teistsuguse kassatsiooni-põhjuste määritlemise meetodi puhul selle selguse tõttu polekski esitatud. Ja lõpuks, kui kohus soovib pidada kinni iga õigusriigi aluseks oleva egaliteedi põhimõttest, peab ta

sama põhjuse esinemisel samas olustikus andma sama otsuse. Sel kombel tekivad kohtupraktisest teatud põhimõtted, teatud kindlad kasseerimise põhjused, mis on alati kohtupoolt arvestatavad. Siin tekib seesugune olukord, kus kohus hakkab mitte küll contra legem, nagu seda esines enummeratiivse meetodi kasutamisel Prantsusmaal, vaid praeter legem, seaduse poolt puudulikult korraldatud ala korraldama.³³⁾ See aga ühtlasi

-
- 33) Järgelikult nii see Eestiski kujunenud, nagu seda märgib oma raamatus kauaaegne Riigikohtu prokurör vt. R. Räägo, Kriminaalprotsessi õpperaamat. "Kassatsioonikohus oma praktikaga liigitab protsessinormid kahte liiki, millest ühe liigi rikkumine on alati oluline ja teised mitte. Tõepoolest on hulk protsessinormide rikkumisi, mis igal tingimusel on olulised, arvestamata mõju konkreetse asja otsustamisele, näit. mitteseaduspärane kohtukoosseis, erasüüdistuse korras asja jälitamine, mis pidi toimuma ametliku süüdistuse korras jne. Väga paljudel juhtumitel tuleb aga arvestada protsessinormi rikkumise mõju konkreetsele asjale. Näit. on sisuline kohus protsessinormide vastaselt avaldanud algmenetlusele antud tunnistaja öeldise. Ükskord võib kohus avaldatud öeldist kasutada oma veendumuse kujundamisel ja tsiteerida seda öeldist kohtu motiivides, teinekord läheb ta sellest vaikides mööda. Asudes seisukohal, et konkreetne asi ei mängi protsessirikkumises mingit osa, peaks mõlemal juhtumil toimetama täiesti ühtviisi, s.o. kas tunnistama seadusvastase algmenetlusele antud tunnistaja öeldise avaldamise oluliseks protsessinormide rikkumiseks või vastupidi."

§ 10. Saksa ehk segasüsteem.

Eelpooltähendatud puudusi, mis meie leidsime nii generaalklauseli kui ka nummeratsiooni meetodil, tahab Saksa SKS vältida - võttes tarvitusele segasüsteemi kassatsiooni põhjuste märkimiseks.

SKKS annab kõigepealt ühe üldise kassatsiooni põhjuse. See ütleb "Die Revision kann nur darauf gestützt werden, dass das Urtheil auf einer Verletzung des Gesetzes beruhe. Das Gesetz ist verletzt, wenn eine Rechtsnorm nicht oder nicht richtig angewendet worden ist." (SKKS § 337).

Pearõhk on siin pandud: kas rikutud õigusnorm on kaevatud otsuse aluseks või mitte. Selle § 337 väljendatud üldklauseli kõrval loendab järgmine paragrahv, kumõ otsus alati põhineb seaduse rikkumisel. Siin SKKS jagab sellega kassatsiooni põhjusi kahte rühma: ühelt poolt annab absoluutseid põhjusi, milliste ettetulemisel tuleb igal juhul otsus tühistada; teiselt poolt annab aga relatiivseid põhjusi, kus tuleb igal juhul enne otsuse tühistamist konstateerida, kas rikutud õigusnorm on otsuse aluseks. Siin on antud küsimusele õn-

nelik lahendus, vältides ühelt poolt suurel määral tü-
hikute võimalust, teiselt poolt andes aga kohtule kind-
laid juhtnööre igaks konkreetse juhuse kindlaks tege-
miseks, kas vastav seaduse rikkumine on selline, mis
tingib kohtuotsuse tühistamist või mitte.

keskset ~~_____~~ drite väljaandmiseks ja mida ole-
selpool üldjoontes kirjeldanud. SKKS teeb kõigepealt
ajandi üld- ja generaalklevisi abil, tähendades, et
iga seaduse riep. Sigunenormi rikkumine on kohtuotsuse
kaasõrime põhjuseks. Kuid ühtlasi kitsendades seda
üldlauset sellega, et loeb kaasõrimeajendiks vaid
need seaduse rikkumised, mis on kaevatud otsuse sü-
seks. Sellega illimineerib seadus kõik need seaduse
rikkumised, mis küll on aset leidnud, kuid millele ei
ole kaevatud otsuse vastu. Siis selletõttu peab
kaasõrime kohus igakord in concreto konstaterima,
kas seaduse rikkumine oli otsuse aluseks s.o.,
kas see seaduse rikkumine on mõjutanud otsuse kujun-
damist või mitte. Selle küsimuse lahendamise on jäetud
kohtule.

Die Begründung kann nur darauf gestützt werden dass
das Urteil auf einer Verletzung des Gesetzes be-
ruht.
Das Gesetz ist verletzt wenn eine Rechtsnorme nicht
oder nicht richtig angewendet worden ist.

Kassatsiooniajendite analüüs.

V peatükk. Otsuse sisu vead.

§ 11. Üldprobleemid.

Asudes üksikute kassatsiooniajendite analüüsimisele tuleb silmas pidada seda erilist süsteemi, mida SKKS kasutab kassatsiooniajendite väljaandmiseks ja mida olen eelpool üldjoontes kirjeldanud. SKKS toob kõigepealt ajendi üld- ehk generaalklausli abil, tähendades, et iga seaduse resp. õigusnormi rikkumine on kohtuotsuse kasseerimise põhjuseks. Kuid ühtlasi kitsendades seda üldlauset sellega, et loeb kassatsiooniajendiks vaid need seaduse rikkumised, mis on kaevatud otsuse aluseks³⁴⁾. Sellega illimineerib seadus kõik need seaduste rikkumised, mis küll on aset leidnud, kuid millele ei olnud kaevatud otsus rajatud. Siin selletõttu peab kassatsiooni kohus igakord in concreto konstateerima, kas vastav seaduse rikkumine oli otsuse aluseks s.o., kas see seaduse rikkumine on mõjutanud otsuse kujundamist või mitte. Selle küsimuse lahendamine on jäetud

34) vt. StPO § 337 esimene lõige.
 Die Revision kann nur darauf gestützt werden dass das Urtheil auf einer Verletzung des Gesetzes beruhe.
 Das Gesetz ist verletzt wenn eine Rechtsnorme nicht oder nicht richtig angewendet worden ist.

kassatsioonikohtule. Kuid seaduseandja ei piirdunud üksnes eelpooltoodud generaalklausliga, vaid ta loetleb ühtlasi terve rida seaduse norme ja normide komplekse, milliede rikkumine on igal juhul kassatsiooniajendiks. Siin ei ole vajalik kassatsiooni kohtul uurida, kas nimetatud normi rikkumine oli kaevatud otsuse aluseks või mitte ja kas ta vähegi mõjutas otsuse sisu kujunemist, siin on tähtis vaid see, et antud normi rikkumine on aset leidnud, kuna vastavate normide rikkumiste esinemisel juba seaduse põhjal loetakse, et otsus põhineb seaduse rikkumistele.³⁵⁾ Siin ei ole jäetud kassatsioonikohtule võimalust kontrollida selle normi rikkumise tähen-
dust kohtu otsusele, ning sellele vastavalt kas otsust

- 35) Vt. StPO § 338. "Ein Urtheil ist stets als auf einer Verletzung des Gesetzes beruhend anzusehen:
- 1) wenn das erkennende Gericht oder Geschworenenbank nicht verschriftsmässig besetzt war;
 - 2) Wenn bei dem Urtheile ein Richter Geschworenen oder Schöffe mitgewirkt hat, welcher von der Ausübung des Richteramts kraft des Gesetzes ausgeschlossen war;
 - 3) Wenn bei dem Urtheile ein Richter oder Schöffe mitgewirkt hat, nach dem derselbe wegen Besorgniss der Befangenheit abgelehnt war, und das Ablehnungsgesuch entweder für begründet erklärt war oder mit Unrecht verworfen werden ist;
 - 4) Wenn das Gericht seine Zuständigkeit mit Unrecht angekommen hat;
 - 5) Wenn die Hauptverhandlung in Abwesenheit der Staatsanwaltschaft oder einer Person deren Anwesenheit das Gesetz verschreibt statt gefunden hat;
 - 6) Wenn das Urtheil auf Grund einer mündlichen Ver-

kasseerida või mitte. Kassatsiooni kohtu ülesandeks siin on ainult konstateerida, kas nimetatud norm on rikutud või mitte. Nende normide rikkumise tuvastamisel kassatsiooni kohtul ei jää muud üle, kui kaevatud otsust tühistada.

Võimalikkude vigade iseloomu määratledes näeme, et need võivad esineda kas kohtuotsuse sisus (in *judicando*) või protsessi korras (in *procedendo*)³⁶⁾ Süvenedes SKKS-s

handlung ergangen ist bei welcher die Vorschriftlichen über die Öffentlichkeit des Verfahrens verletzt sind;
7) "Wenn das Urtheil keine Entscheidungsgründe enthält;
8) Wenn die Vertheidigung in einem für die Entscheidung wesentlichen Punkte durch einen Beschluss des Gerichts unzulässig beschränkt worden ist."

36) vrđl. Gerland, Der deutsche Strafprozess (1927) lhk. 415, kuigi siin võib täiesti ühineda ka Beling'i arvamusega (vt. op. liz. lhk. 395) "Jene werden auch als Fehler "in *judicando*", diese als "in *procedendo*" bezeichnet. Dagegen ist namentlich einzuwenden, dass das "judicare" (die Urteils erlass) keinen Gegensatz gegen das "procedere" bildet, sondern selber ein Prozessvorgang ist, und eben gerade er ist, gegen den sich der Vorstoss richtet. Eher könnte man die materiellen Verstösse als solche in *judicatio* (=innerhalb des Urteilsinhalts) bezeichnen."

Kuid sellisena mõtlen ka mina siin neid termineid.

Ex lib. univ. Tart.

toodud kassatsiooniajendite konstruktsioonisse, näeme, et üldklausliga määritletud kassatsiooniajenditena tuleb lugeda kõigepealt kõik materjaalseaduste rikkumised, kuna need on ju alati otsuse aluseks. Sellevastu protsessi-normide rikkumised on alati kasseerimise põhjuseks, ainult need ~~protsessi-normide rikkumised~~, mis expressis verbis seaduses väljendatud, kuna teisiti protsessi-normide rikkumised seda igakord ei ole, vaid siin nagu eel-pool tähendasin kassatsioonikohus peab kindlaks tegema igal konkreetsel juhul. Nende materiaalõiguse normide ebaõige rakendamine või rakendamata jätmine, mis on või peaks olema konkreetse otsuse aluseks, nimetamegi otsuse sisuvigadeks. SKKS-i § 337 eeskirjade kohaselt on nad alati kassatsiooni-kohtule otsuse tühistamise ajendiks. Nimetatud paragrahvi sätete analüüsimisel tuleb lahenda-da mitu eriküsimust. Eelkõige tuleks selgitada paragrah-vis kasutatud terminite tähendust. "Die Revision kann nur darauf gestützt werden", ütleb ta "dass Urtheil auf einer Verletzung des Gesetzes beruhe" ja edasi "Das Ge-setz ist verletzt wenn eine Rechtsnorme nicht oder nicht richtig angewendet worden ist."

Tekib küsimus, mida siin on mõeldud sõna "seaduse"

(Gesetz) all. Nagu teada, seadus on õiguse allikate eri-
liigi, seadusandliku asutise poolt vastavas korras keh-
tistatud üldakt, mis oma jõu astmelt on madalam põhisea-
dusest ja kõrgem määrustest. Siin tuleb lahendada kaks
küsimust: esiteks, kas vastavas paragrahvis on tahtud
alla kriipsutada nimetatud eriõigusallikat, vastandiks
põhiseadusele, määrusele ja korraldusele³⁷⁾ või teiseks,
missuguseid seadusi siin on mõeldud. Kas üksnes krimi-
naalprotsessi ja kriminaalõiguse seaduste rikkumine toob
õiguse kassatsioonikohtule tühistada alama instantsi
otsust, või ^{on seda/} ~~või~~ teiste seaduste, näiteks tsiviilseadustiku
normide rikkumine. Kuigi tänapäeval seadus tähendab üks-
nes erimõistelist legislatiivakti, ei saa seda sõna an-
tud §-s nõnda mõista, kui võtame arvesse ja analüüsime
tervet SKKS-i, eriti aga SKKS-i § 7, kus on selgesti öel-
dud: "Gesetz im Sinne der Strafprozessordnung und dieses
gesetzes ist jede Rechtsnorm."³⁸⁾ Nii et selle järgi sõ-

37) vt. A.T.Kliimann, "Õiguskord" (1938).

38) Schwinge, op.cit.lhk.61.

Einen ersten Anhaltspunkt für die Deutung dieser Be-
griffe geben § 12 des Einführungsgesetzes zur Zivilpro-
zessordnung und § 7 des Einführungsgesetzes zur Straf-
prozessordnung. Sie sagen übereinstimmend, dass Gesetz
im Sinne dieser Prozessordnungen "jede Rechtsnorm" sei.
Damit sollte zum Ausdruck gebracht werden, dass der
Begriff "Gesetz im weitesten Sinne zu verstehen sei.

na "seadus" all antud §-s tuleks mõista lihtsalt õigusnormi, kuna meil on siin lihtsalt tegemist terminite ebatäpse tarvitamisega.

Siiski jääb problemaatiliseks, kas siin just on tarvitatud termin "õigusnorm" selle termini õigusfilosoofilise sisu-ulatusega³⁹⁾, kuna selle mõistega eraldatakse vaid normivabad⁴⁰⁾ toimingud ning illumineeritakse mitteõiguslikud normid, nagu usu- ja moraalinormid. Kuna

39) Schwinge, op. cit. lhk. 62

Was zunächst die Rechtsverordnungen, Verwaltungsverordnungen, Vereinssatzungen und Ordnungsvorschriften anlangt, so kann nicht gut in Abrede gestellt werden, dass sie Normen, d.h. abstrakte und generelle Anordnungen sind und zwar solche des Rechts und nicht etwa Normen der Religion oder Sitte. Es ist aber die Frage, ob dieser rechtsphilosophische Begriff des Gesetzes und der Rechtsnorm auch derjenige ist der für die Revisionslehre massgebend sein kann - ob dieser einerseits auf die staatlich gesetzten Rechtsnormen zu beschränken ist (Problem der Revisibilität der typischen Verträge und Vereinssatzungen) und ob er andererseits auf die Gesamtheit aller von der Staatsgewalt gesetzten Rechtsnormen ausgedehnt werden darf (Problem der Revisibilität der Verwaltungsverordnungen und Ordnungsvorschriften).

40) vt. A.T. Kliimann "Õiguskord".

41) Schwinge op. cit. lhk. 62.

42) vrdl. R. Pohl "Revision und neues Strafrecht" (1930).

43) vrdl. A.T. Kliimann "Õiguskord" (1937).

muud õigusnormid olgu nad abstraktsed üldnormid või konkreetset üksiknormid, on haaratud eranditeta õigusnormi sisusse. Siin tekib täiendav küsimus, kas on kohus üldse seotud madalama astme normidega. Neis küsimusis võib täiesti ühineda Schwinge arvamusega, kes ütleb:

"Bei der Unzulänglichekeit des Gesetzeswortlauts kann nur eine Besinnung auf den Zweck des Rechtsinstituts weiterhelfen. Wie oben dargelegt dient die Revision weniger dem Interesse der Partei an Berichtigung des gegen sie ergangen Instanzurteils als dem allgemeinstaatischen Interesse an Rechtsprechung; bei einem Widerstreit beider Interessen hat sich das erste dem zweiten unterzuordnen⁴¹⁾.

See kõrgeima kohtu instantsi s.o. kassatsiooni resp. revisiooni instantsi ülesandeks on õiguse ühtluse hoidmine⁴²⁾. Kuna iga riigi õiguskord kujutab endast teoreetiliselt igas oma piasjaski väljenduva harmoonilise terviku⁴³⁾, kus ükski osa ei tohi olla vasturääkivuses teiste õiguskorra osadega ja mis saavutatakse

41) Schwinge op.lit.lhk.62.

42) vrđl. R.Pohle "Revision und neues Strafrecht (1930).

43) vrđl. A.T.Kliimann Haldusprotsess (1937).

normide gradeerimisega⁴⁴⁾ nende jõuastme järgi ja "ius posterius derogat iuri priori" põhimõtte rakendamisega, millega on võimalik neutraliseerida normide võimalikke vasturääkivusi. Selliselt võetuna on selge, et ei teki küsimust, kas tsiteeritud SKKS § 337 ja § 7 seaduse resp. õigusnormiga on mõeldud kriminaalseadustiku normid üks või ka teiste seadustikkude normid, nagu näiteks tsiviilseadustiku normid, sest õiguse ühtluse hoidmise seisukohalt ei evi nende vahe tähendust.

Teisiti on aga üksiknormidega eriti aga veel eraõiguslike üksiknormidega. Schwinge ei loegi neid õigusnormideks leides, et vastupidine arvamus on üksikute õpetlaste eriarvamus. Olgu kuidas õigusfilosoofilise õigusnormi ulatusega ka ei oleks (meie ei tarvitse siintoodud Schwinge arvamust õigeks sellest seisukohast pidada) on Schwingel selles punktis täieline õi-

44) vt. Kelsen, Allgemeine Staatslehre (1925).

Schwinge, op. cit. lhk. 68.

Auf diesen Streit im einzelnen einzugehen, besteht hier kein Anlass. Er kann uns deshalb unbekümmert lassen, weil es in diesem Zusammenhang nicht um den rechtsphilosophischen Begriff der Rechtsnorm geht. Denn unter dem Gesichtspunkt des Zweckes der Revision kann als Rechtsnorm nur das anerkannt werden, was in seiner juristischen Bedeutung über das einzelne Rechtsverhältnis hinaus reicht, nicht nur die an ihm beteiligten Personen angeht.

gus selles mis ulatust ja sisu normimõistele on antud § 7 loomisel. Nii et seadust grammatiliselt seletades, ~~KÄHTLEMATA~~ on tal õigus. Kuid samale seisukohale võib jõuda andes õigusnormile vastavalt modernsetele vaadetele kõige laiemas sisuulatuse. Siin tuleb silmas ainult pidada käsitletavate normide jõuastet, sest ka kohtuotsus kujutab teatud liiki õigusnormi. Seetõttu kohus ei ole seotud jõuastmelt madalamate õigusnormidega.

§ 12. Normide interpreteerimise vead.

Kohtuotsuste sisus esinevate vigade põhjuste kindlaks tegemisel võime konstateerida, et kohtunikud võivad seadust jätta rakendamata või rakendada ebaõigelt, kas tingitult nende oskamatuses, hooletuses või koguni kuritahtluses ja omavolist. Seesuguste vigade kohtuotsuses vältimiseks seadus on rakendanud terve rea keerulisi tasakaalustavaid abinõusid. Nende abinõude hulka kuuluvad kohtunikkude ametisse nimetamisel ülesseatud hariduslikke ja moraalse tsensuse nõuded, advokatuuri ja prokuratuuri instituutide sisseseadmine ja lõpuks kuulub siia ka kohtu astmelisus. Seesuu-

guste vigade vältimise abinõude tarvitusele võtmise tagajärjel võib ütelda, et kohtu poolt kuritahtlik normide ebaõige rakendamine või rakendamata jätmine on mõeldav vaid ainult teoreetiliselt. Millest ka kohtuotsuses esinevad seaduse väärrakendamise või rakendamata jätmise vead ka tingitud ei ole, on kassatsioonikohtu ülesandeks, vigade leidmisel, vigaseid kohtuotsuseid kasseerida. Teisest küljest on aga täiesti arusaadav, et eksitusest ja ka hooletusest tingitud vead kohtuotsuses kui täiesti selged ja mõistetavad peaks suutma korrigeerida juba apellatsiooni kohus, kelle kompetentsi see ülesanne peamiselt kuulubki. Kassatsiooni kohtu otseseks ülesandeks^{on} seesuguste otsuste sisuvigade korrigeerimine, millised on tingitud normide väärarusaamisest. Sest et nagu olen juba seda eelpool toonitanud, on kassatsioonikohtu ülesandeks riigi õiguskorra ja õiguse ühtluse hoidmine⁴⁵⁾ Riik, kui kõrgeima võimu kandja, on huvitatud õiguse ühtlase rakendami-

45) Schwinge, op. cit.

Unter dem 22. März 1833 geht der im Ministerium ausgearbeitete Gesetzentwurf mit einem ausführlichen Bericht an die Prozessreform - Kommission des Staatsrats. Gleich in der ersten Sitzung wird der Beschluss gefasst, "dass Einheit des Rechts ein Hauptpunkt sei, worauf man bei der Prüfung des Ministerial - Ent-

ses⁴⁶⁾ ja üksteisele vasturääkivad kohtuotsused on selle ühtluse hävitamise tegurid. Nende tegurite mõju paralüüeerimiseks on ainsaks abinõuks seesuguse kohtuinstantsi, kõrgeima ning ainsa, sisse seadmine, kelle ülesandeks otseselt õiguse ühtluse hoidmine ning teiste kohtute otsuste ühtlustamine⁴⁷⁾. Kuigi kõrgeima kohtu

wurfes sein Augenmerk richten wolle." (Acta Comissionis wegen des Rechtsmittels der Revision und Nichtigkeitsbeschwerde 1833/34 III 5676 Bl.2 fg.)

46) Schwinge, op. cit. lhk. 51.
Der Staat als Träger der Justizhoheit ist an der Rechtseinheit inertessiert, weil einander widersprechende Urteile dem Vertrauen in die Rechtspflege schädliche sind und weil das im Rechtspunkt fehlgreifende Urteil leicht der Anlass für analoge Erkenntnisse anderer Gerichte werden kann.

47) Otto Bähr: "Die Einheit der obersten Gerichtshof für Preussen Preuss. Jahrb. Bd. 22 (1868) lhk. 622. Tsiteeritud Schwinge poolt lhk. 52.
Die wahre Bedeutung eines obersten Gerichtshofes für die Einheit der Rechtsprechung kann ... nur darin gefunden werden, dass seine Entscheidungen über den einzelnen Fall (das jus in hypothesi) zugleich Entscheidungen über die Rechtsgrundsätze und deren richtiges Verständnis (das jus in thesi) enthalten, und dass diese Entscheidungen für die Rechtsprechungen für die Rechtsprechung im allgemeinen massgebend und fruchtbar werden. Mit anderen Worten: die Bedeutung eines höchsten Gerichtshofes für die Rechtseinheit liegt in der Präjudizial-Qualität seiner Entscheidungen.

lichen, vorab in die in Einklang stehende Wortfassung der §§ 550 ZPO und 507 ZPO entstanden ist.

õigust seadusi interpreteerida, parandades alamate kohtu istantside interpretatsiooni vigu, ei tunnustada üldiselt, siiski jääb see õigus ainsaks abinõuks eelpooltähendatud ülesande teostamisel⁴⁸⁾ ja millist ülesannet võib välja lugeda SKKS § 337 tekstist.

See ülesanne annabki kassatsiooni kohtule ta erilise ilme, mis eristab teda alamatest kohtutest ja on talle iseloomustav. Nagu ütleb Laurent "seadusetäht võib omada täiesti selge mõiste, sellegipärast osutub vahest mitte selgeks sellele, kes teda loeb." Iga isik normi rakendamisel toob kaasa paratamatult oma subjektiivse elemendi selle mõistmises ja ühe ja sama normi tõlgendamisel saadud resultaat ei osutu igakord kaugegtki täiesti ühtlaselt määritletavaks ja objektiivseks. Isegi normi tunnistamine selgeks või mitte sel-

48) vt. Schwinge op. cit. lhk. 69.

Danach würde ein Fehler bei der Ermittlung der Auslegung der Norm, ein Interpretationssirrtum, nicht zur Nachprüfung vor dem Revisionsgericht führen können. Dass das ein unhaltbarer Standpunkt wäre, liegt auf der Hand. Ein Blick in die Entstehungsgeschichte der Verfahrensgesetze zeigt wie die irreführende, weder mit dem früheren Recht, noch mit fremdstaatlichen Vorschriften in Einklang stehende Wortfassung der §§ 550 ZPO und 337 StPO entstanden ist.

geks on samuti subjektiivse arusaamise akt.

Õigusnormide tõlgendamine on iga kohtuniku ja üldse iga normi rakendaja ülesandeks. Normi rakendamisel peab ta paratamatult ka normi tõlgendama. Õigusnorm võib olla ükskõik kui selge ja arusaadav, kuid iga norm siiski vajab tõlgendamist.

Iga norm muutub aktiivseks tema rakendamise kaudu. Rakendamisel omandabki norm tegeliku tähenduse.

Esimesel pilgul näib, et parimaks lahenduseks kahtluste korral normi sisu tõlgendamisel on kõige õigem pöörduda normi autori poole, temalt vastava selgituse saamiseks. See meetod, kui seda võiks nõnda nimetada, tarvitataksegi praksises teatavate juriidiliste normide suhtes, nagu administratiivkorralduste ja ka vahest kohtuotsuste suhtes. Nii siis peamiselt üksikaktide suhtes. Kahtlused, mis tekivad mõlemate liikide normide suhtes tavaliselt lahendataksegi ilma eriliste raskusteta nende normi autorite poolt. Hoopis teist iseloomu evivad aga üldaktid, mis on mõeldud rakendamiseks paljudele üksikjuhtudele. Ajaloos me leiame siiski, et sama kord oli rakendatav ka üldaktide suh-

49) L. 2 § 21 C. de vet. inre enuel. (1, 17)

50) V. Dernburg, Pandekten (1897).

tes ja päris konsekventselt. Nii tekkis Roomas keisrite ajal komme küsitleda enne otsuse langetamist kahtluste puhul seaduste sisus keisri(n.n.consulatie ante sententiam). Nii leiame selleks vastava normi, kus öeldud "si quid ... ambiquam fuerit visum, hoc ad imperiale culmen periudicis referatur, et ex auctoritate auguste manifestetur"⁴⁹⁾

Samad mõtted leiame ka Preisimaal Friedrich II seaduses 1780.a.: Ich werde nicht gestatten dass irgend ein Richter Collegium oder Etats-Ministre die Gesetze zu interpretiren, auszudehen oder einzuschrenken vielweniger neue Gesetze zu geben sich einfallen lassen; sonder er muss wenn sich in der Folge Zweifel oder Mängel an den Gesetzen oder in der Processordnung finden, der Gesetz-Comission davon Nachricht geben..."

"Lubada kassatsioonikohtule seletada seadusi, tähendaks avada võimalusi üldisele kohtulikule omavolile" - ütleb Dernburg⁵⁰⁾

"Une des causes les plus importantes de la multiplicité des proces, de l'incertitude de la proprote et dis autres droits, c'est l'absence de Cois inter-

49) L.2 § 21 C. de vet.inre enucl.(1,17)

50) V.Dernburg, Pandekten (1897).

pretatives" (De la Grasserie).

Nii näeme niihästi seadusandluses kui ka teadlaste doktriinides eitavat suhtumist kohtute õigusseadusi seletada. Kuid nagu olen juba eelpool tähendanud, normi rakendamisel paratamatult seltsib ja rakendamisest järeldub õigus ja vajadus normide interpreteerimiseks. Küsimus seisab vaid selles, kes kahtluse korral normi sisu üle peab andma lõpliku lahenduse küsimusele, kas vastava normi autor või kassatsioonikohtu kohus. Kuid seaduse seletamist võib identida uue seaduse andmisega vaid siis, kui seaduse mõtte hoolimata kõigist püüetest jääb täiesti selgusetuks. Siis sarnasele õigusnormile selle või teise mõtte andmine on tõesti uue seaduse andmisega võrdne. Kuid antud juhul on jutt mitte uue mõtte seadusele andmisest, vaid seaduse mõtte avastamisest. Sarnaste eelpool tsiteeritud vaadete esinemisega on seletatav oma aja äraelanud vaate kehtimine, et normis peab otsima seaduseandja tahet: "Sarnastada normi tekst normi mõttega ja näha selles seaduseandja tahte kehastust," ütleb Dernburg⁵¹⁾ "tähendab suurendada sõnade tähtsust. Sõna on ainult

51) Dernburg, op. cit.

abinõu autorile oma mõtete ja soovide väljendamiseks." Sama mõtte leiame ka Rooma autoritel "Quorsum nomina inquit nisi ut demonstranet voluntatem dicentis?" Sel juhul oli ka arusaadav nõue pöörduda õigusnormi ja eriti just üldnormi autori poole, kes ka vastaval olukorral võiski vabalt vastavat normi seletada. Seesugune olukord on mõeldav üksnes politseiirikliku õiguskorra juures, kus ülemaks põhimõtteks on: "Regis voluntas suprema lex est." Õigusriikliku õiguskorra raamides, kus iga õiguskorra funktsiooni teostamiseks on ettenähtud vastav organ, ei ole enam seesugused vaated paikapidavad. „Moodsate juristide lähtepunktilt jurist ei tarvitsegi alati teadagi, mis põhjustas seaduseandjat normi sisustamisel antud kujul. Jurist ei uuri mitte motive, mis olid võib olla kaaluvad normi andmisel, vaid normi sisu ennast. Motiivistikku tungimine on asjatu just seetõttu, et seaduseandjal ei ole mingit psühholoogilist tahet. Ta evib vaid juriidilist tahet. Juriidiline tahe, mis omistatakse normiloojale, ei avaldu mitte selles, mida sooviti, taheti või mõeldi, vaid selles, mida öeldi ja sõnastati. Järelikult

normirakendaja peab seda otsima ja leidma kehtiva õigusnormide sõnastusest, iialgi aga mitte väljaspool seda normimaterjali ennast."⁵²⁾

Seetõttu leiamegi SKKS § 337-s omistataksegi kassatsiooni kohtule õigus kontrollida alamate kohtute normide tõlgendamist ja ütelda ses küsimuses viimane sõna.

Siiski ei ole ka tema neis küsimusis täiesti vaba ja sõltumata. Kas alama kohtu instants on jätnud õigusnormi tarvitamata või ebaõigelt tarvitanud peab kassatsioonikohus SKKS-i mõtte kohaselt lähtuma Saksa riigi õiguskorra süsteemilt üldse, eriti aga SKKS-i süsteemilt, „sest et suures ulatuses“ nagu ütleb Kliimann, „Süsteemi konstruktsioon ise määrab igale mõistele ja normile oma kindla koha, neid üksteisele jäädavalt sub- või superordineerides ning neid omavahel koordineerides. Kas ebaselgelt sõnastatud seadusnormi tuleb võtta teiste seas kitsamas või avardatud tõlgenduses, selle määrab süsteem ise ja samale normile ei ole enam võimalik pärastpoole olude kohaselt anda teistsugust sisustust.“⁵³⁾

52) A.T.Kliimann, Haldusprotsess (1937).

53) A.T.Kliimann, Haldusprotsess.

§ 13. Loogika põhimõtete rikkumised.

Nagu prof. Schwinge kinnitab on Saksa kassatsiooni-kohtu praksises väljakujunenud nii, et kõrgeim kohus revideerib alamate kohtuinstantside otsuseid ka "mõtte-seaduste" seisukohalt⁵⁴⁾ kusjuures "mõtte seaduste" all tuleb mõista kõike neid üldiselt tunnistatud reegleid, mida annab formaalne loogika mõistete, otsuste, järel-duste jne. kujundamiseks⁵⁵⁾. SKKS ei sisalda seesuguseid expressis verbis väljendatud sätteid, mille kohaselt mõtteseaduste rikkumised oleksid kassatsiooni ajendi-teks. Sellest tingituna on mõistetav, et enne kui asuda toodud kassatsiooni-ajendi analüüsimisele tuleb selgi-tada ning kindlaks teha, kas ja kui võrd loogika põhimõ-tete rikkumised võidakse käsitada kassatsiooniajendite-

54) Schwinge op. cit. lhk. 186.

"Wie schon erwähnt, ist es der Praxis in Steigendem Masse Brauch geworden, die Revision auf die Verletzung von Denkgesetzen zu stützen."

55) Bierling, Juristische Prinzipienlehre (1911) 4 köide lhk. 82.

Mõtteseaduste all mõistetakse "was die formale Logik an allgemein anerkannten und bewährten Regeln für die Bildung von Begriffen, Urteilen, Schlüssen usw. darbietet, also die ganze formale, reine und angewandte Logik."

na. Ja siin tuleb tähendada, et mõned Saksa silmapaist-
vad õigusteadlased asuvad ses küsimuses eitavale sei-
sukohale, põhjendades oma arvamust sellega, et nagu se-
da teeb Löwe-Rosenberg⁵⁶⁾, et SKKS-i § 7 sätete järgi
tuleb "seaduse" all mõista ainult õigusnormid ja mõtte-
seadusi selleks pidada ei saa. Selle vastu asub Heins-
heimer vastupidisel seisukohal. Tema arvates kõik kuu-
lub revideerimisele, mis ei ole süllogismi üksikud fak-
tid, vaid nende faktidele rajatud järeldused kusjuures
ülaltähendatud ei ole kehtiv üksnes õiguslikkude lause-
te vaid ka mittejuriidilise loomuga järelduste kohta.
"Eine unlogische Urteilsbegründung, die durch Anwen-
dung unrichtiger Obersätze oder durch unrichtige Folger-
ungsmethoden von den festgestellten Einzeltatsachen zu
unzatreffenden, in der Rechtsfolge sich äussernden Er-
gebnissen gelangt ist, ist revisibel."⁵⁷⁾

56) Schwinge op.cit.lhk.187.

Der Ansicht Heinsheimers steht die Lehre des Kommen-
tars von Löwe-Rosenberg gegenüber, nach der die Ver-
letzung von Denkgesetzen als solche niemals die Re-
visibilität begründen kann. Das soll sich daraus er-
geben dass die Prozessordnung Gesetz im Sinne Rechts-
norm versteht, Denkgesetze aber keine Rechtsnormen
sind.

57) Heinsheimer, Juristische Wochenschrift (1927.a.)
lhk.2464.

Siiski ka selliselt võetuna ei ole kõik võimalikud loogika põhimõtete rikkumised kontrollitavad. Siin on jutt nimelt neist muljetest ja neist tehtavatest järeldustest, kus kohtunik oma muljed ja järeldused fikseerib vastavasse protokolli ja otsusse ainult resultaatina, ilma, et ta oleks vastava seadusega kohustatud neid põhjendama. Siin muljete aktseptimine, nende analüüs ja neist järelduste tegemine sünnib kohtuniku enese sisemuses. Näitena võiks tuua siin kohtuniku tunnistaja ütelse hindamine⁵⁸⁾

Toodud diamitraalsed vastupidised vaated ei leia aga kumbki täielikku pooldamist enamiku õigusteadlaste poolt.

58) vrd. Heinsheimer "Festschrift für Franz Klein (1940) lhk.133.

59) "Es bleibe dabei jedoch zu beachten, dass es Strecken gebe, auf denen der Richter beider Bildung seiner Überzeugung frei, d.h. frei von Rechtsregeln sei; insoweit sei natürlich sein Denkprozess nicht nach prüfbar. Das gelte besonders für die Würdigung von Zeugenaussagen; es gebe keine allgemeinen Sätze über Glaubwürdigkeitsmomente, eben darum entscheide hier allein die von der Lage Einzelfalles abhängige subjektive Überzeugung des Richters.

Valitsev vaade asub seisukohale, et loogika põhimõtete rikkumised ainult osaliselt revideeritavad, kuna teine osa ei kuulu kassatsioonikohtu kontrollile⁵⁹⁾. Kriteeriumiks on siin samad alused, kui on ka teiste kohtuniku tegevusalade kontrollimise juures, kus tema ainult teatav tegevus on kassatsioonikohtu poolt kontrollitav, kuna teine osa seda ei ole. Selleks aluseks on vahetegu, kas meil on tegemist õiguslike või kogemuslike küsimustega. Kassatsioonikohtu kontrollimisele kuuluvad üksnes õiguslikud küsimused. Siin ei tule vahet teha, kas viga seisab õiguslikus faktis või sellest tuletatud järeldusis, vaid mõlemal juhul kuuluvad need küsimused kassatsioonikohtu kompetentsi. Selle vastu loogilised eksimused faktilistes küsimustes, samuti kui

59) vrdl. Schwinge op.cit. lhk.188.

"Im Schrifttum geht heute vorherrschende Lehre dahin, dass die Verletzung von Denkgesetzen teils nachprüfbar, teils nicht nachprüfbar ist - je noch - dem, wo der Fehler steckt. So sagt z.B. Mannheim, dass er bei den Denkgesetzen genau ebenso wie bei den Erfahrungsgesetzen lediglich darauf ankomme, bei welchem Teile der richtlichen Tätigkeit die Verletzung erfolgt sei. Sei sie bei der Beweiswürdigung geschehen, so teile der Verstoss notgedrungen das Schicksal der gesamten Beweiswürdigung; beziehe sich der Denkfehler auf die Subsumtion, sei er selbstverständlich revisibel.

faktides endis, ei kuulu siia. Lõpuks olgu siin tähendatud, et Saksa kassatsioonikohus selles küsimuses ei asunud kindlale vaatekohale⁶⁰⁾.

Küsimust puht loogiliselt analüüsidest tuleb siiski jõuda Heinsheimer'iga samale arvamusle ja nimelt sellele, et igasugused loogika seaduste rikkumised, mis otseselt otsuses väljendamist leidnud, võivad olla kassatsiooniajendiks.

Kohtumenetlus oma terves ulatuses ei ole muud kokkuvõttes, kui teatud faktide konstateerimine ning puud neid kooskõlasse viia kehtivate normidega. Selle tegevuse elementaarsemaks aluseks on loogika põhimõtted, mõtteseadused. Primaarseiks on siin mõtteseadused ja alles teises järjekorras tulevad õiguslikud normid, mis esimestele rajanevad ja neist oma olelemiseks vajaliku konstruktiivse materjali hangivad. Ka kohtuotsus ei ole sellest erand, vaid just vastupidi kujutab endast kohtunikkude ja teatud määral kõikide kohtumenetlustest osavõtnud isikute loogilise teotsemise tulemust.

Olles ise loogilise teotsemise resultaadi, kohtu-

⁶⁰⁾ Schwinge, op.cit. lhk.188.

"Das Reichsgericht nimmt in dieser Frage noch keine ganz klare Stellung ein."

otsus ise peab oma sisult olema rangelt loogiline. Kohtuotsus ei kujutagi endast muud kui süllogismi, mille üksikud osad peavad olema oma vahel loogilises kooskõlas.

Eelpoolmainituga nõustudes võidakse siiski küsida, kas see tõendab aga ka seda, et selliste vigade kõrvaldamine kuulub kassatsioonikohtu kompetentsi, sest viimast siiski määrab vastav seadus. Sellele jaatav vastus tuleb just eelpooltoodud kohtuotsuse loomuse selgitamiseks. SKKS-i § 337 ütleb, et kohtuotsust tuleb kasseeerida, kui see põhjeneb seaduse rikkumisel ja edasi, et kohtuotsus põhjeneb seaduse rikkumisel siis, kui seadus kas valesti rakendatud või rakendamata jäetud. Millest aga kassatsioonikohus hangib teadmisi, kas seadus on rikutud või mitte? Selleks on kaevatud kohtu instantsi kohtuotsus. Kohtuotsus peabki loogiliste arutluste teel näitama esinenud faktide ja rakendatud normide vastavust, s.o. et ta õieti ja õiged normid on aluseks võtnud, ja seda vastavus samuti loogiliste arutluste teel kontrollibki kassatsioonikohus. Et see oleks võimalik ja kassatsiooni-kohtule kontrollimiseks ei oleks toodud vaid alama kohtu instantsi loogiliste arutluste resultaat, vastav SKKS-i § 338 lõige loeb, et otsus põhineb seaduse

rikkumisel, kui otsuses puuduvad motiivid. See motiivide märkimise nõue ei tähenda muidugi, et loogika vigade puhul motiivides seda otsust võidakse ka kasseerida, kuid motiivid annavad siiski võimalust neid vigu üles leida ja tajuda, kui seesugused juhtuvad olema. Ja kui neid tõeliselt leidub, siis kassatsioonikohus peab sarnase otsuse ikkagi tühistama, kuid nüüd ainult SKKS-i § 337 põhjal. Sest nagu juba tähendasin, kohtuotsus kujutab süllogismi, mille üksikud osad peavad olema loogiliselt kooskõlas teiste osadega. See loogiline seos peab haarama otsuse kõiki osi ja selle järgi kassatsioonikohus ka selgitab, kas otsus põhjeneb seaduse rikkumisel või mitte. Kui otsuses sisemine loogiline side on katkenud, siis on selge, et otsus põhjeneb seaduse rikkumisel vähemalt oma ühe osaga. Sest kui üks süllogismi osa on vastolus teise osaga, mis on kooskõlas seadusega, mis ise moodustab ka sama süllogismi osise, siis üks osa peab olema ka vastolus selle seadusega ja seega ka põhjenema seaduse rikkumisel. Selliselt külge monteeritud osad on võõrkehad, sest neil puudub tervikuga orgaaniliselt ühendav loogiline side. Selletõttu tuleb arvata, et igasugune loogika seaduste rikkumine kohtuotsuses tu-

leb pidada kassatsiooniajendiks ja just SKKS-i § 337 mõtte järgi.

§ 14. Protse ~~---~~ nide rikkumiste üld-
iseloomustus ja kasseerimise aluste analüüs.

Seni kõnelesin võimalikkudest kohtuotsuse sisu vigadest, kvalifitseerides sellistena otsuse sisu mittevastavust kehtivate materjalõiguslike normidega. Kuid kohtuotsus olles sisult täiesti kooskõlas kehtivate normidega, võib siiski olla vigane oma saabumiselt. Siin otsuse kujundamisel ei ole peetud kinni formaalõiguse nõudeist, s.o. rikutud protsessi norme. See on siis, kui ei ole talitatud ettenähtud kohtuliku menetluse jär- gi, kui otsus vormilt ei vasta nõudeile ja lõpuks kui otsus on saabunud inkompetentselt asutuselt või isikalt. Neil juhtudel on tegemist protsessuaalselt vigaste ot- sustega.

Käesoleva §-i ülendamiseks on selgitada, kuid võrd mainitud vead otsuses on kassatsiooniajendiks SKKS-i sätete kohaselt. Kaipool talitseritud SKKS-i § 337 ses- kirjade järgi otsuse kasseerimine on lubatud neil juhta- del, kui otsus põhjendab seaduse rikkumisel. Seaduse rik-

VI peatükk. Protsessi normide rikkumisest üldse.

§ 14. Protsessi normide rikkumiste üldiseloostus ja kasseerimise aluste analüüs.

Seni kõnelesin võimalikkudest kohtuotsuse sisu vigadest, kvalifitseerides sellistena otsuse sisu mittevastavust kehtivate materiaaioiguslike normidega. Kuid kohtuotsus olles sisult täiesti koosõlas kehtivate normidega, võib siiski olla vigane oma saabumiselt. Siin otsuse kujundamisel ei ole peetud kinni formaalõiguse nõudeist, s.o. rikutud protsessi norme. See on siis, kui ei ole talitatud ettenähtud kohtuliku menetluse järgi, kui otsus vormilt ei vasta nõudeile ja lõpuks kui otsus on saabunud inkompetentselt asutuselt või isikult. Neil juhtudel on tegemist protsessuaalselt vigaste otsustega.

Käesoleva §-i ulesandeks on selgitada, kuivõrd mainitud vead otsuses on kassatsiooniajendiks SKKS-i sätete kohaselt. Eelpool tsiteeritud SKKS-i § 337 eeskirjade järgi otsuse kasseerimine on lubatud neil juhtudel, kui otsus põhjeneb seaduse rikkumisel. Seaduse rik-

kumise all tuleb mõista aga juhtumeid, kui õigusnorm on jäetud rakendamata või rakendatud ebaõigelt. Seega tuleb igal juhul selgitada, kas rikutud õigusnorm on revideeritava otsuse aluseks või mitte ⁶¹⁾.

Endastmõistetav, et ka materiaalõiguslike normide rikkumisel kehtiv sama nõue, kuna toodud SKKS-i §§-d ei tee vahet materiaal- ja formaalõiguse normide vahel, kuid materiaalõiguslike rikkumiste puhul selle küsimuse lahendamisel ei saa tekkida raskusi. Juba vasta-va normi rikkumise konstateerimisest järeldub ühtlasi ka lahendus, sest kohtuotsus vahetult põhineb materiaalõiguslike normidel. Seetõttu iga asjasse puutuva materiaalõigusliku normi rikkumine asjaomase kohtu poolt on ühtlasi selle normi rikkumine, millele põhineb otsus. Seda ei saa aga ütelda protsessinormide kohta, sest et nende normide rikkumised võivad olla otsuse aluseks vaid kaudselt. Ühe ja sama formaalõigusliku normi rikkumine kohtu poolt võib tihti erinevatel konkreetsetel juhtudel anda erinevad tulemused - ühel juhul selle normi rikkumine on otsuse aluseks, teisel juhul aga mitte. Selle

61) R.Räago op.cit. lhk. 355.

tõttu tsiteeritud SKKS-i § 337 evib formaalõiguslike kude normide rikkumiste suhtes erilise tingiva tähenduse.

Siin kassatsioonikohtu ulesanne ei piirdu üksnes küsimusega, kas vastav norm on rikutud, vaid tuleb eriti veel selgitada, kas selle seaduse rikkumisel kaevatud otsus põhjeneb. Mida tuleb selle küsimuse lahendamisel aluseks võtta ja millistest kaalutlustest lähtuda. Ja see küsimus on jäetud suurel määral kassatsioonikohtu enda otsustada. Sellise laialdase ja põhjaneva küsimuse nii suures ulatuses kohtu suvaks jätmine on tingitud nende normide ja kohtuotsuse erilisest suhtest, mida ma käesoleva §-i alul märkisin.

Kuid siiski selle küsimuse lahendamist ei jäta SKKS täies ulatuses kohtu otsustada, vaid SKKS-i § 338 loetleb terve rea protsessinormide rikkumisi, millised alati loetakse olevat otsuse aluseks ja seega need on ka kassatsiooniajenditeks. Kuigi kõik protsessi normid on sellise loomuga, et nende rikkumine vaid kaudselt mõjutab kohtuotsust, siiski oma mõjult otsusele ei ole need kaugelt ühesugused. Kuna suurem osa nimetatud normidest evib kohtuotsusele vaid juhusliku, konkreetsest olustikust olenevat tähendust, on teiselt poolt teatud prot-

sessi normid palju püsivama ja objektiivsema mõjuga. Neid norme on SKKS eraldanud teiste vastavate normide kompleksist ning loeb nende rikkumised alati kohtuotsuses aluseks olevat. Nende normide rikkumistele omistatud seesuguse absoluutse mõju tõttu kohtuotsusele, ei ole kassatsioonikohtul loomulikult enam vaja seda küsimust veel kord selgitada, vaid et avastades nende normide rikkumisi alama kohtuinstantsi poolt ei jää kassatsioonikohtule muud, kui vastav otsus kasseerida.

(Lisemus mõttes) võtad osa kas terviklikult või osaliselt sellele õiguslikult mittevolitatud organid või isikud. Kohtuotsust loovate organite inkompetents võib esineda mitmel kujul. See võib olla kas absoluutne, subjektiivne või materiaalne inkompetents.

Kui vastava organi inkompetentsus põhineb sellisel kompetentsi veal, mille tõttu tekib üldse tema kui vastava organi olemuse küsimus, olenemata asja olemisest, siis võib seesuguseid organi kompetentsi vigu nimetada organi absoluutseks inkompetentsiks. Siin ei ole oluline kas seesugune inkompetents ilmneb temas kui tervikus või ainult temast irdumatus osises, samuti ei mõjasta nende vigade iseloomu asjaolu, kas selle organi akt on ka absoluutselt tühine või ainult

VII peatükk. Kompetentsi vead.

§ 15. Absoluutne inkompetents.

Analüüsinud kassatsiooniajenditena kohtuotsuse sisuvigu, mis avaldusid kohtuotsuse sisu vastuolus kehtivate seadustega, on järgmiseks ülesandeks selgitada kohtuotsuse saabumise sättivate normide rikkumisi. Esi- teks vaatleme kompetentsi vigu. Kompetentsi vigadega on meil tegemist siis, kui kohtuotsuse loomisest (laiemas mõttes) võtsid osa kas terviklikult või osaliselt sel- leks õiguslikult mittevoolitatud organid või isikud. Kohtuotsust loovate organite inkompetents võib esineda mitmel kujul. See võib olla kas absoluutne, subjektiiv- ne või materiaalne inkompetents.

Kui vastava organi inkompetentsus põhjeneb selli- sel kompetentsi veal, mille tõttu tekib üldse tema kui vastava organi olemuse küsimus, olenemata asja enese iseloomust, siis võib seesuguseid organi kompetentsi vigu nimetada organii absoluutseks inkompetentsiks. Siin ei ole oluline kas seesugune inkompetents ilmneb temas kui tervikus või ainult temast irdumatus osises, samuti ei mõjasta nende vigade iseloomu asjaolu, kas selle organi akt on ka absoluutselt tühine või ainult

vaieldav.

Absoluutsuse moment ei avaldu siin selles, et iga akt, mis see organ teeb kriminaalasjade otsustamisel, on tühine, vaid selles, et iga tema akt on vigane. Sellelt seisukohalt ta ongi vastand materiaalselt inkompetentsele organile, mis on inkompetentne vaid teatud liiki kriminaalasjade otsustamisel, samuti subjektiivselt inkompetentsele organile, mis on inkompetentne vaid konkreetse asja otsustamisel. Nagu ülaltoodud arutlusest selgub, võib absoluutne inkompetents avalduda mitmel kujul. Siin võib otsus saanud olla organilt, kel ei ole üldse midagi tegemist ega ühist oma terves olemuses kriminaalasjade otsustamisega. Sel juhul antud otsus võib olla täiesti tühine ja ta üldse ei vaja kassatsioonikohtu sanktsiooni tema tühistamiseks ⁶²⁾.

62) W.Sauer "Grundlagen des Prozessrechts" (1929)lhk.501.

"Ein nichtiger Akt braucht von niemandem beachtet zu werden. Er begründet keine Rechte und Pflichten ... Überhaupt hat ein nichtiger staatlicher Akt meinen Anspruch auf Gehorsam. Eine Nichtigkeitserklärung würde nur rein deklarativ wirken. Ein nichtiges Urteil ist keine Präjudizialentscheidung, begründet nicht den strafscharfenden Rückfall.

Ka Kliimann, "Administratiivakti teooria" (1932)lhk.256
"Tühine on selline akt, mis ei evi materiaalselt ega formaalselt jõusust. Selline akt on ainult faktiliselt olemas. Juriidiliselt ei ole teda üldse võimalik kvalifitseerida."

Näitena võiks tuua kas või juhtu, kus mõni perekonnaseisuametnik mõistab kedagi mõne süüteo eest vangimajja. Siin juba täiteorganid ise ei täida sarnast otsust, või kui need siiski püüavad seda teha, siis ei tule kaebust tõsta juriidiliselt õieti mitteeksisteeriva otsuse tühistamiseks, vaid hoopis administratiivkaebe korras täitmist teostava ametniku vastu õigusevastase teotsemise pärast. Absoluutne inkompetents võib aga välteduda ka selles, et kohtu koosseis ei vasta tervelt või osaliselt seaduse nõudeile. Sellisel juhul, kui see koosseis on siiski moodustatud seaduslike organite poolt nimetatud või valitud kohtunikest ja šöffidest ja õigusvastasus seisneb üksnes antud koosseisu komplitseerimiseks sätete rikkumises, siis ei ole selle kohtu poolt tehtud otsused absoluutselt tühised.

Nii ei ole iga absoluutselt inkompetentse kohtu otsus absoluutselt tühine. Siiski ei jäta SKKS kassatsioonikohtu äranägemisele ja selgitamisele, kas absoluutse inkompetentse kohtu poolt antud otsus rajaneb seaduse rikkumisele, vaid nende kompetentsinormide rikkumine on absoluutseks kassatsiooniajendiks ⁶³⁾.

63) vt. STPO § 338: "Ein Urteil ist stets als auf einer Verletzung des Gesetzes beruhend anzusehen:
1) Wenn das erkennende Gericht oder Geschworenen-

STPO-is ja GVG-is leiame terve rea norme, mis sätivad kohtunikkude ja vandekohtunikkude komplekteerimist. Ametikohtunikkude ametisse kui ka komplekteeritavale istungile määramise sätted ei vaja siinkohal erilist selgitust, küll aga tuleb pisut peatuda vandekohtunikkude määramise küsimuste juures. Neid verbitakse rahva hulgas ja nad teotsevad kohtus rahvaesindajaina. Nende kohtunikule nii tarviliku objektiivsuse kindlustamiseks jäetakse vandekohtunikkude valik kandidaatide hulgast õieti juhuse hooleks. Kandidaadid ise loomulikult on juba läbinud teatud sõela ja vastavad seadusega ettekirjutatud minimaalnõuetele. Kuid loomulikult täiesti juhuse hooleks seda valikut jätta ei ole otstarbekohane, sest et juhused jätab alati võimalusi ka vääratusteks. Selle ärahoidmiseks võimaldab seadus mõlemale poolele, s.o. nii prokuratuuri esindajaile kui ka kohtualusele ⁶⁴⁾ kaasa rää-

bank nicht verschriftsmässig besetzt war."

64) StPO § 282

"Von den ausgelosten Geschworenen können so viele abgelehnt werden, als Namen über zwölf in der Urne sich befinden.

Die eine Hälfte der Ablehnungen steht der Staatsanwaltschaft, die ander dem Angeklagten zu. Dem Angeklagten gebührt eine Ablehnung mehr, wenn die Gesamtzahl der Ablehnungen eine ungerade ist".

kida vandekohtunikkude määramisel see on õige piiratud ja evib negatiivse iseloomu. Nad ei saa poetada vandekohtunikkude hulka neile meeldivaid isikuid, vaid võivad ja ainult teatud ulatuses kõrvaldada neile mittevastuvõetavaid. (Siin ei ole muidugi jutt nende vandekohtunikkude kõrvaldamisest, kes peavad taanduma või taandatakse seaduses ettenähtud põhjustel). Seda poolte õigust kaasa rääkida vandekohtunikkude määramisel seadus on eriti tähtsaks pidanud ja arvanud absoluutsete ^{KASSATSIOONIDE} väjendite hulka. Huvitav ja omapärane on asjaolu, et seda poolte õigust ei omistatud kõrvalsüüdistajale, keda teatud vaatevinklist võib ju ka pooleks pidada, vaid Umberpöördult loeb tema osavõtu eelpooltähendatud istungist juba kassatsiooniajendiks ⁶⁵⁾. Seda omapärast sätet on raske seletada ja kooskõlastada SKKS-i üldmõtetega, vaid tuleb pidada seaduseandluse vääratuseks.

§ 16. Subjektiivne inkompetents.

Teistsuguse loomuga on aga subjektiivne inkompetents. Siin inkompetentsuse ajendiks ei ole enam kohtu-

65) StPO § 437 1. 2

"An den Erklärungen über Annahme oder Ablehnung der Geschworenen nimmt der Nebenklager nicht Teil."

organ ise kui niisugune, vaid selle koosseisu kuuluva isiku või isikute eriline suhe arutusel oleva konkreetse asjaga. Kohus võib olla täiesti õigusepäraselt komplekteeritud ja on kompetentne otsustama kõiki vastavasisulisi asju. Kuid just teatud konkreetse asja arutamiseks ta seda ei ole. Seega subjektiivne inkompetents tekib nende SKKS-i sätete rikkumisel, mis sätivad kohtunikkude taandamist või taandumist. Ka subjektiivne inkompetents on SKKS-i eeskirjade kohaselt kassatsiooni ajendiks ⁶⁶⁾.

Kohtuniku ülemaks kohuseks on mõista kohut vastavate seaduste eeskirjade järgi, jättes kõrvale oma isiklikud sümpaatia- ja antipaatia-tunded ja oma isiklikud huvid. Kuid teatud juhul, kui kohtuniku suhted arutatava asjaga on nii tihedad, et tema isiklikud huvid

66) vt. StPO § 338

"Ein Urtheil ist stets als auf einer Verletzung des Gesetzes beruhend anzusehen:

2) Wenn bei dem Urtheile ein Richter Geschwörender oder Schöffe mitgewirkt hat, welcher von der Ausübung des Richteramts Kraft des Gesetzes ausgeschlossen war.

3) Wenn bei dem Urtheile ein Richter oder Schöffe mitgewirkt hat, nachdem derselbe wegen Besorgniss der Befangenheit abgelehnt war, und das Ablehnungsgesuch entweder für begründet erklärt war oder mit Unrecht verworfen werden ist."

võivad saada riivatud, ei ole tõenäoline täiesti objektiivse ja erapooletu otsuse saabumine. Sellisel juhul võidakse teda taandada kui *judex suspectus* ükskõik kumba poole nõudel võib peab ta ise, saades teada neist suhetest, *ex officio* taanduma kui *judex inhabelis*. Need tüübilised suhted on loetletud SKKS-i vastavates sätetes 67). Nende võimalikkude juhtude märkimiseks kasutab SKKS enumiratsiooni meetodit. Seetõttu nende sätete laiendamise seletamine on lubamata. Samuti on taandumise põhjuseks nagu seda on kohtunikkude isiklikkude huvide seos

67) vt. StPO § 22

"Ein Richter ist von der Ausübung des Richteramts Kraft Gesetzes ausgeschlossen:

- 1) Wenn er selbst durch die strafbare Handlung verletzt ist;
- 2) wenn er Ehemann oder Vormund der beschuldigten oder der verletzten Person ist oder gewesen ist;
- 3) wenn er mit dem Beschuldigten oder mit dem Verletzten in gerader Linie verwandt, verschwagert oder durch Adoption verbunden, in der Seitenlinie bis zum dritten Grade verwandt oder bis zum zweiten Grade verschwagert ist, auch wenn die Ehe, durch welche die Schwagerschaft begründet ist, nicht mehr besteht;
- 4) wenn er in der Sache als Beamter der Staatsanwaltschaft, als Polizeibeamter, als Anwalt des Verletzten oder als Vertheidiger thätig gewesen ist;
- 5) wenn er in der Sache als Zeuge oder Sachverständiger vernommen ist."

arutatava asjaga, on ka asjaolu, et kohtunik on juba osa võtnud kord sama asja arutamisest alamas kohtus⁶⁸⁾. Nende nota 67 ja 68 all tsiteeritud SKKS-i §§ 22 ja 23 kohtunikkude taandamise põhjuste kõrval ja mis oma loomult evivad absoluutse tähenduse, mille esinemisel kohus peab kohtuniku taandama ex officio, on veel taandamise sätteid, mis rakendatakse vaid vastavate pool-

68) StPO § 23

"Ein Richter welcher bei einer durch ein R Rechtsmittel angefochteten Entscheidung mitgewirkt hat ist von der Mitwirkung bei der Entscheidung in höherer Instanz kraft Gesetzes ausgeschlossen.

Der Untersuchungsrichter darf in diejenigen Sachen in welcher er die Voruntersuchung geführt hat, nicht Mitglied des erkennenden Gerichts sein, auch nicht bei einer ausserhalb der Hauptverhandlung erfolgenden Entscheidung der Strafkammer mitwirken.

An dem Hauptverfahren vor der Strafkammer dürfen mehr als zwei von denjenigen Richtern welche bei der Entscheidung über die Eröffnung des Hauptverfahrens mitgewirkt haben, und namentlich der Richter welcher Bericht über den Antrag der Staatsanwaltschaft erstatten hatte, nicht theilnehmen."

te sellekohasel taotlusel ⁶⁹⁾. Süvenedes SKKS-i § 338 p.p. 2 ja 3 olemusse, näeme, et otsustteinud kohtu subjektiivne inkompetents võib olla kassatsiooniajendiks niihästi neil juhtudel, kui kohus peab taandama kohtunikke ex officio, kui ka juhtudel kui neid taandatakse vaid poolte taotlusel. Kuid vastavalt nende taandamise sätete iseloomule on nende sätete rikkumine siiski erineva toimega. Nende taandamise sätetest mittekinnipidamisel, milliste rakendamise kohustus tuleb vahetult seaduses, ilma et selleks oleks vaja eriti selleks õigustatud isiku sooviavaldust, on alati kassatsiooniajendiks, hoolimata sellest, kas sellele seaduse rikkumisele varem keegi on tähelepanu juhtinud või esineb see esmakordselt kassatsioonikohtus.

Teisiti on lugu fakultatiivsete taandamise ajenditega. Siin taandamine on jäetud poolte suvaks. Ta võib paluda kohtunikku taandada, võib aga ka jätta seda tegemata. Ja neil juhtudel, kui seda ei ole palutud, ei ole ka see absoluutseks kassatsiooni põhjuseks. Kui aga vastav pool on seda palunud ja kohus leidis, et see on põhjendatud või arvas seda ekslikult põhjendama-

69) vt. St.PO § 24.

tuks ja siiski vastav kohtunik oli osa võtnud kohtuotsuse tegemisest, siis kassatsioonikohus on kohustatud seda otsust tühistama. Siiski kui vastav säte on mõeldud ainult kohtualuse huvides, siis vastava sätte rikkumise puhul ei saa prokuratuuri taotlusel seda kohtuotsust kasseerida ⁷⁰⁾. Selle sättega kõrvaldatakse see ebaloogiline otsuse kasseerimise võimalus, mis näiliselt järeldeb SKKS-i § 338 p.3 tekstist. Neid seaduste eeskirju, mis otseselt mõeldud kohtualuse huvide kaitseks ja millistest mittekinnipidamine riivab ainuüksi kohtualuse huvisid, ei tohiks kasutada kohtualuse enda vastu. Ning juhul, kui otsus muudes osades veatu ja kohtualuse selle otsuse vastu ei vaidle, ei või mainitud sätete rikkumised olla kassatsiooniajenditeks. Ainult nii võib seda mõista ja sama kinnitab KKS-i § 378.

§ 17. Materiaalne inkompetents.

Ja lõpuks võivad avalduda inkompetentsi vead selles, et muidu täiesti õigusepärane kohus on otsustanud

70) StPO § 378.

"Die Verletzung von Rechtsnormen, welche lediglich zu Gunsten des Angeklagten gegeben sind, kann von der Staatsanwaltschaft nicht zu dem Zwecke geltend gemacht werden um eine Aufhebung als Urtheils zum Nachtheile des Angeklagten herbeizuführen."

teatud liiki kuuluva asja, milleks ta ei olnud õigustatud. Selle selgitamiseks tuleb mainida, et kriminaalasjade otsustamine on jaotatud mitme kohtu vahel, kusjuures iga kohtu kompetentsi on määratud ainult teatud liiki asjade otsustamine. Selliseks liikidesse jaotuse aluseks on võetud ühelt poolt asjade sisulised tunnused ning teiselt poolt on territoriaalsed alused. Nende mõlemate aluste üheaegse rakendamisega määratakse iga üksiku kohtu kompetents, mida võiks nimetada materiaalseks kompetentsiks. Tekibki küsimus, kui tõrjend nende sätete rikkumine on ajendiks kassatsioonikohtule kohtuotsuste tühistamiseks. SKKS-i § 338 p.4 sätete kohaselt loetakse otsus põhjendamatult seaduse rikkumisel, kui otsustatud asi on sellest liigist, mis ei kuulu otsust teinud kohtu kompetentsi 71).

Siin tuleb esijoones selgitada, kas selle sätte kohaselt on igasugune materiaalne inkompetents absoluutseks kassatsiooniajendiks või mitte. Otsustamisele tulevate kriminaalasjade liigitamise aluste erinev ilme an-

71) StPO § 338. "Ein Urtheil ist stets als auf einer Verletzung des Gesetzes beruhend anzusehen:

.....
4) Wenn das Gericht seine Zuständigkeit mit Unrecht angenommen hat."

nab nende rakendamisel tekkinud liikidele ka erineva tähenduse. Ka nende normide rikkumisel on kehtiv sama väide. Hoopis erineva tähendusega asja sisule on asjalu, kas kohus otsustas temale territoriaalselt või si-sult mittekuuluva asja. Asudes selle küsimuse lahenda-misele tuleb kõige pealt tähele panna, et SKKS-i sätete kohaselt ei valva kohus materiaalse kompetentsi normide täitmise järele täies ulatuses ex officio, vaid SKKS-i § 18 eeskirjade järgi peale kohtu poolt pärast lõpp-heistlusele asumist võib ~~see~~ küsimus tulla otsustami-sele vaid kohtualuse palvel ⁷²⁾.

Sama seadustiku §§ 16 ja 17 täpsustavad ning arendavad küsimust ⁷³⁾. Nende SKKS-i §§-de ja ülaltoo-

72) StPO § 18:

"Nach Eröffnung des Hauptverfahrens darf das Gericht seine Unzuständigkeit nur auf Einwand des Angeklagten aussprechen."

73) StPO § 16.

"Der Angeschuldigte muss den Einwand der Unzuständigkeit bei Verlust desselben bis zum Schlusse der Voruntersuchung, falls aber ein solche nicht stattgefunden hat, in der Hauptverhandlung dies zum Verlesung des Beschlusses über die Eröffnung des Hauptverfahrens geltend machen."

74) StPO § 17:

"Durch ein Entscheidung, welche die Zuständigkeit für die Voruntersuchung feststellt, wird die Zuständigkeit auch für das Hauptverfahren festgestellt."

dud § 338 p.4 sätete kooskõlastamisel võiks järeldusele tulla, et SKKS-i § 338 p.4 ainult sellisel juhul võidakse rakendada, kui see küsimus oli tõstetud enne lõppheistluse algust või ka hiljem, kuid siis ainult kohtualuse poolt, see tähendab, et ainult siis materiaalne inkompetents võib olla absoluutseks kassatsiooniajendiks, kui nende seaduste rikkumiste kõrvaldamist on õigeaegselt taotletud, kuid siiski õigusvastaselt tähelepanemata jäetud. See ei ole aga õige, sest et SKKS-i § 6-s on eriti allakriipsutatud, et ettenähtud materiaalse kompetentsi eeskirjade õige rakendamise järele valvab kohus ex officio ja seega peab neid vigu kõrvaldama ükskõik missuguses kohtupidamise staadiumis temale nende sätete rikkumised said teatavaks ⁷⁴⁾. SKKS-i § 18 moodustab erandi üldreeglist, eraldades materiaalsel kompetentsi sättivate normide üldmassist teatud osa ning kehtistades nende rikkumiste kõrvaldamiseks erikorda, ühtlasi mõjustades nende rikkumiste kassatsioonkorras kõrvaldamist sättivate eeskirjade tähendust ja sisu. Analüüsidest toodud SKKS-i eeskirju, tuleb otsuse-

74) StPO § 6 "Das Gericht hat seine sachliche Zuständigkeit in jeder Lage des Verfahrens von Amts wegen zu prüfen."

le tulla, et erandi SKKS-i § 6 sätetest moodustavad just selle liigi materiaalne inkompetents, mis moodustab kohtute materiaalse kompetentsi kujundamise territoriaalsed alused ⁷⁵⁾. Asja sisulistel alustel kujutatud materiaalse kompetentsi eeskirjade rikkumiste puhul on kohus alati SKKS § 6 alusel kohustatud ex officio neid parandama, ära ootamata poolte sellekohast taotlust.

Seeja tuleb ~~arvestada~~, et materiaalse inkompetentsi juhud on alati kassatsiooniajendiks *Kuid* selle erandiga, et territoriaalsuse alusel kujutatud materiaalse kompetentsi rikkumistega on meil tegemist siis, kui sellele õigeaegselt selleks ajastatud *isiku poolt* selle korraldamist *palutud*.

Neil juhtudel tuleb kassatsioonikohtul SKKS-i

75) Beling op.cit. lhk.104.

Ob das Prozessverhältnis in Ordnung ist (also sofort ordnungsmässig begründet oder ein etwaiger Anfangsmangel nachträglich geheilt worden ist) und ob die engeren Strafklagerechtsvoraussetzungen gegeben sind, hat das Gericht in jeder Lage des Verfahrens von Amts wegen zu prüfen, d.h. ohne Rücksicht darauf, ob der Beschuldigte eine Rüge anbringt oder nicht. Hinsichtlich der sachlichen Zuständigkeit ist dies in StPO § 6 ausdrücklich betont. Hinsichtlich der Prüfung der örtlichen Zuständigkeit begründet StPO § 18 vgl. §§ 16, 17, eine Ausnahme."

sätete kohaselt kaevatud otsus tühistada. Siin tuleb aga rõhutada, et pädevuse normistiku rikkumine on ainult siis absoluutseks kassatsiooni põhjuseks, kui alama astmeline kohus otsustas kõrgema astmelise kohtu pädevusse kuuluva asja, aga mitte ümberpöörduvalt, sest SKKS-i eeskirjade kohaselt kõrgem kohus on otse kohustatud teatavail juhtudel alama kohtuinstantsi kompetentsi kuuluvaid asju otsustama.

VIII peatükk. Menetluse ehk protseduuri vead.

§ 18. Vead, mis on tingitud prokuratuuri esindaja või isiku, kelle osavõttu seadus nõuab, puudumisest kohtulikust menetlusest.

Selgitanud üldjoontes võimalikud kompetentsi vead kohtuotsustes, tuleb käesolevas peatükis analüüsida kohtuotsuse vigu, mis on tingitud protseduuri sätete rikkumistest, vaatepunktilt, kuivõrd seesugused vead võivad olla kassatsioonikohtule kassatsiooniajenditeks.

Olles juba eespool seletanud üldiselt generaalklauslina antud üldise kassatsiooniajendi, kus tehtud järeldused ja selgitused on kehtivad üldiselt protsessiõiguslike sätete suhtes, seega ka menetluse sätete rikkumiste suhtes, tuleb käesolevas peatükis peamiselt

selgitada absoluutsete kassatsioonipõhjustena kvalifitseeritud seaduste rikkumised. Arvestades menetlust sättivate normide hulki, näeme, et seesugustena kvalifitseeritud vaid üksikute normide rikkumised, kuna valdav enamus menetlust sättivate normide rikkumiste puhul tuleb kassatsioonikohtul igakord konkreetsel juhtudel tuvastada, kas vastav normi rikkumine on vaieldava otsuse aluseks või mitte. Ja alles kausaalse *seose* kindlaks tehes võidakse otsust kasseerida.

Menetluse sätete rikkumised absoluutsete ajenditena on vaid üksikud erandid. Uhe niisuguse erandina käsitleb SKKS-i § 338 p.5 juhtu, kus menetlusest puuduvad prokuratuuri esindaja või isikud, kelle osavõttu menetluse seadus nõuab ⁷⁶⁾. Nii näeme, et toodud paragrahv mainib otseselt prokuratuuri esindaja puudumist kui kassatsiooniajendit, kuid ei piirdu üksnes sellega, vaid loeb ühtlasi üldiselt selleks ka iga isiku puudumist, kelle osavõttu menetlusest seadus nõuab. Kuna aga seadus

76) StPO § 378

"Ein Urtheil ist stets als auf einer Verletzung des Gesetzes beruhend anzusehen:

5) Wenn die Hauptverhandlung in Abwesenheit der Staatsanwaltschaft oder einer Person, deren Anwesenheit das Gesetz verschreibt, statt gefunden hat."

nõuab ka prokuratuuri esindaja osavõttu, siis tekib küsimus, mis tähendust evib prokuratuuri esindaja eraldi mainimine. Siin võib tuua põhjuseks soovi eriti allakriipsutada prokuratuuri erilist tähtsust kohtulikus menetluses, samuti soovi igasuguste kahtluste ärahoidmiseks selle küsimuse lahendamisel. Siiski erilist juriidilist tähendust selle eraldi mainimine ~~ei~~ ei oma, sest "prokuratuuri esindaja" mõiste tervelt ja ülejäägita sisaldub mõistes "isikud, kelle osavõttu menetlusest seadus nõuab". Kõigepealt tulebki tuvastada, kelle osa võttu ^{seadus nõuab} Sellistena esitab SKKS-i § 25 isikuid, keda lõppmenetlusele kutsutud, prokuratuuri esindajad ja kohtukirjutajad.

Vaadates eelpooltoodud isikuid, näeme, et prokuratuuri esindaja ja kohtukirjutaja on määritletud inpersonaalselt.- Kui üks prokuratuuri esindaja või kohtukirjutaja ei saa mingil põhjusel kohtulikust menetlusest osa võtta, asendab teda seatud korras selleks õigustatud teine prokuratuuri esindaja või kohtukirju-

77) StPO § 25:

"Die Hauptverhandlung erfolgt in ununterbrochener Gegenwart der Urtheilsfindung berufenen Personen sowie der Staatsanwaltschaft und eines Gerichtsschreibers."

taja ning sellega on seaduse eeskirjad täpselt täide-
tud.

Teisiti on lugu kohtualustega - igas konkreet-
ses asjas on nende isik konkreetselt määritletud. Sel-
letõttu nende isikute ilmumata jäämine tsiteeritud
SKKS § 338^{p.5} sätte paendumata täitmine võib osutada ülepääs-
matuks ning asi võib jääda otsustamata.

Seesuguse olukorra tekkimise vältimiseks juhtu-
del, kus kohtualuste puudumine ei too olulist lünka
menetlusse või kui otsus ei riiva eriti sügavalt nende
isikute huvisid, kusjuures nende puudumine sündis nen-
de eneste süü läbi, esitab SKKS § 338 p.5 absoluutset
iseloomu pehmendavaid sätteid. Üldpõhimõtteliselt koh-
tualuse puudumisel ei tohi kohtulik asjaarutamine aset
leida. Puudub ta vabandataval põhjusel, tuleb ära ooda-
ta nende möödumist, mittevabandatavail põhjusil puudu-
mise korral tuleb kohtualune sunniviisil kohtusse tuua
või asja arutada tema äraolekust hoolimata 78).

Seega vabandatavatel põhjustel puudumise korral

78) StPO § 229:

"Gegen eine ausgebliebenen Angeklagten findet ei-
ne Hauptverhandlung nicht statt.

Ist das Ausbleiben des Angeklagten nicht genügend
entschuldigt, so ist die Vorführung anzuordnen
oder eine Haftbefehl zu erlassen."

ei tohi menetlus mingil juhul aset leida. Mittevabandatavatel põhjustel puudumisel, s.o. puudumisel kohtualuse enda süü tõttu on aga kaks võimalust. Ühelt poolt, kui asja iseloom seda nõuab, võib kohtualust sunniviisil kohtusse toimetada, vastasel korral aga võib asja arutada ka kohtualuse äraolekul. SKKS-i § 319 täpsustab seda märkides, et kohtualuse äraolekul võib kohtulik lõppmenetlus aset leida vaid juhtudel, kui teda ähvardav karistus ei ole raske. Ühtlasi tõmbab SKKS § 319 täpselt piiri, kus seda kohus ei saa teha mingil tingimusel. Kohtualuse äraolekul kohtulikust lõppmenetlusest võib kokkus asja arutamiseks asuda vaid juhul, kui ähvardavaks karistuseks on kas rahatrühv, arest või mõlemad koos ⁷⁹⁾. Kõigil muil juhtudel ei tohi lõppmenetlus aset leida.⁸⁰⁾ Nende eeskirjade tähelepanemata jätmine on absoluutseks kassatsiooniajend

79) StPO § 319:

"Gegen einen Abwesenden kann eine Hauptverhandlung nur dann stattfinden, wenn die den Gegenstand der Untersuchung bildende That nur mit Geldstrafe oder Einziehung allein oder in Verbindung mit einander bedroht ist."

80) StPO § 327.

"In anderen als den im § 319 bezeichneten Fällen findet gegen einen Abwesenden eine Hauptverhandlung nicht statt. Das gegen den Abwesenden eingeleitete Verfahren hat die Aufgabe für den Fall seiner künftigen Gestellung die Beweise zu sichern."

diks. Sellega kaitstakse kohtualuse algelisi õigusi. Sest isegi primitiivsemates ühiskondadeski kehtib see õiguslik põhimõte "kuula igal juhul ka mis kaebelune ütleb." Ja sellest mittekinnipidamine riivaks eriti sügavalt kohtualuse huvisid ning haaraks ühtlasi ka kõrvalseisjate õigluse tunnet.

§ 18. Kohtuliku menetluse avalikkuse põhimõtte rikkumised.

SKKS § 338 p.6 eeskirjade järgi on kohtuliku menetluse avalikkuse põhimõtte rikkumised absoluutseteks kassatsiooniajenditeks ⁸¹⁾. Avalikkuse põhimõtte omab õieti kahepalgelist ilmet. Ühelt poolt on mõeldav kohtuliku menetluse avalikkus poolte, eriti aga kohtualuse ees; s.o. menetluse avalikkus kitsamas mõttes, teiselt poolt aga seltskonna, publikumi ees - menetluse avalikkus laiemas mõttes.

81) StPO § 338.

"Ein Urtheil ist stets als auf einer Verletzung des Gesetzes beruhend anzusehen:

6) wenn das Urtheil auf Grund einer mündlichen Verhandlung ergangen ist bei welcher die Vorschriften über die Öffentlichkeit des Verfahrens verletzt sind."

Mis puutub avalikkusse kitsamas mõttes, siis see küsimus õieti on lahendatud eelmises paragrahvis. See probleem on SKKS sätetega haaratud aga palju laiemas ulatuses, selles mõttes, et siin jutt ei ole enam sellest, kas kohtualune lubada kohtulikule menetlusele või mitte, vaid kogunisti kas tuleb teda sundida menetlusest osa võtma ja millal võib sundimist ära jätta, juhul kui kohtualune ei soovi menetlusest osa võtta. Kas kohtualust lubada osa võtta menetlusest, see küsimus käesoleval ajal peaaegu ei kerkigi, väljaarvatud juhud, kui kohtualune erilise süüteo eest kohtus menetluse ajal kohtumäärusega kohtusaalist kõrvaldatakse.

Kohtuliku menetluse avalikkuse põhimõtte nii kitsamas kui laiemas mõttes on leidnud üldist tunnustamist vaid pikaajalise võitluse järgi, kui modernsed vaated kohtule ja ta ülesandele on osutunud võidukaiks. See ~~on~~ nende põhimõtete rakendamis, mis tolleaegses olustikus kindlustasid uuematuubilise kohtu eksisteerimist. Nende aluste hulgas, millele tugines uus kohus, oli ka avalikkuse põhimõtte, ~~sellist tüüpi need alused eriti~~ ~~hinnatavaid~~. Kuid siin tuleb siiski alla kriipsutada, et avalikkuse põhimõtte ei olnud ise siht, vaid ainult abinõu kõrgema sihi - kohtunikkude erapooletuse - taga-

lik 82). Ka vandekohtu kujundamine peab sündima
miseks. Käesoleval ajal on avalikkuse põhimõte, kus
kohtunikkude erapooletus on ka teiste mõjuvate abinõu-
dega kindlustatud, kaotanud palju oma esialgsest täht-
susest. Kuid siiski ka tänapäeval ta sellelt seisuko-
halt evib küllalt tähendust ja mõju. Kuid avalikkuse
põhimõtte rakendamine evik ka palju negatiivseid kül-
gi 82). Need aga on siiski sellise iseloomuga, et osu-
tub võimalikuks nende mõju paralüseerida ainult selle
põhimõtte rakendamise piiramisega.

Keskseks probleemiks ongi seetõttu siin selgi-
tada, kui suures ulatuses rakendab SKKS avalikkuse
põhimõtet ja kuivõrd seda põhimõtet rakendavate sätete
rikkumine on kassatsiooniajendiks.

Üldpõhimõtteliselt peab kohtulik lõppmenetlus,
kui ka kohtuotsuse väljakuulutamine olema ava-

82) Räägo, op.cit. lhk.55.

"Avalikkusel on aga ka omad eitavad küljed ...
See (publikum) ei koosne üksnes süütust, kõmu ar-
mastavast elemendist. Selle hulgas on kuritegeliku
minelikuga isikuid, kes kohtusaali on tulnud vaat-
lema oma kohtualustest sõpru ja õppima uusi kaitse-
võtteid. Publiku hulgas on ka rida tasakaalutuid
noori ja vanu, kes on vastuvõtlikud mõjudele, mis
süüpingilt tulevad. Ka ajakirjandus liialdab sageli
süütegude kirjeldamisega. Kirjeldatakse üksikasja-
liselt süüteo sooritamist, tuuakse pilte süüteoko-
hast ja süütegijaist, avaldatakse arvamusi jne.
Seltskonna tühisem ja kardetavam element tehakse

lik ⁸³⁾. Ka vandekohtu kujundamine peab sündima avalikult. Kuid ühtlasi on terve rida põhjusi, millistega motiveerides võib kohus kuulutada asjaarutamist kinniseks ⁸⁴⁾ kas kogu kestvuseks või selle teatavaks ajavahemikuks. Kohtu otsuse väljakuulutamise sünnib aga igal juhul avalikult ⁸⁵⁾.

tähelepanu esemeks ja talle omistatakse otsekui kangelase ilme."

83) GVG § 170.
"Die Verhandlung vor dem erkennenden Gerichte, einschliesslich der Verkündung der Urteile und Beschlüsse, ist öffentlich."

84) GVG § 172.
"In allen Sachen kann durch das Gericht für die Verhandlung oder für einen Teil davon die Öffentlichkeit ausgeschlossen werden, wenn sie eine Gefährdung der öffentlichen Ordnung, insbesondere der Staatssicherheit, oder eine Gefährdung der Sittlichkeit besorgen lässt."

85) GV.G § 173.

"Die Verkündung des Urteils erfolgt in jedem Falle öffentlich."

Analüüsidest neid ajendeid, mille põhjal kohus võib kuulutada kohtuistungit kinniseks, näeme, et selleks on avaliku korra, riikliku julgeoleku ja moraali ohustamine. Eriti aga on rõhutatud riiklik julgeolek. Juhul kui kohus leiab, et kohtuistungil avalikkus võib ohustada üht kolmest eelpool tähendatud ühiskondliku olemise alustest, siis kohtuistungit kinniseks kuulutamine on täiesti õigusepärane ja lubatud. Loomulik, et sel juhul ei saa ka olla juttugi sel põhjusel otsuse tühistamisest kassatsiooni kohtu poolt. Kas ja kuidas on riiklik julgeolek, avalik kord või moraal on ohustatud otsustab kohus ise. Siin on tal antud eriti lai alaldane võimalus suvaliseks teotsemiseks. Sest piisab vastavas määruses ainult mainida, et üks neist alustest on ohustatud, et see oleks ka küllaldane vastava määruse õigusepärasuse tunnustamiseks ka kassatsiooni kohtu poolt. Sest kassatsioonikohtul puudub võimalus selle kontrollimiseks. Eriti on see maksev siis, kui põhjusena toodud avaliku korra ohustamine. Kui moraali ja riikliku julgeoleku mõisted on enam-vähem selged ja kindlalt piiritletud, siis ei saa väita sama ka avaliku korra mõiste kohta. Seda mõistet on katsutud ühelt kui ka teiselt vaatepunktilt defi-

neerida, kuid uldtunnustatud definitsiooni ja isegi mõistet selgitavat arutlust ei ole veel loodud. Selle tõttu on ka selle mõiste sisustamine jäetud suure ulatuses sama kohtu suvaks, ning selle tõttu kassatsiooni kohus seda otsust revideerides, kus vastav mõiste on alama kohtu poolt tarvitatud, ei saa kunagi kindel olla, mis selle all täpselt alamkohtu instants mõistab.

§ 20. Kaitsja õiguste oluline rikkumine.

Absoluutseks kassatsiooni põhjuseks SKKS-i § 338 p.8 järgi on nende kaitsja õiguste rikkumine, mis on olulised kohtuotsuse ⁸⁶⁾ suhtes. Toodud paragrahvi punkt on niisuguse redaktsiooniga, mis laseb paista nagu oleks see paragrahvi osa mõttelises vastuolus paragrahvi esimese osaga. Nimelt SKKS-i § 338 esimene lõige loeb kõik allpool toodud punktides seaduste rikkumised absoluutseteks kassatsiooniajenditeks, milliste konstateerimisel kohus ei tarvitse, vastandina sama

86) StPO § 338.

"Ein Urtheil ist stets als auf einer Verletzung des Gesetzes beruhend anzusehen:

8) wenn die Vertheidigung in einem für die Entscheidung wesentlichen Punkte durch einen Beschluss des Gerichts unzulässig beschränkt worden ist."

seadustiku § 337 toodud seaduste rikkumistele, uurida kausaalset sidet otsuse sisu ja mainitud seaduste rikkumiste vahel. Kuid toodud §-i p.8 sätete kohaselt seda näiliselt siiski nõuab, sest et selle eeskirjade järgi tuleb kassatsioonijendiks lugeda ainult kohtuotsuse suhtes oluliste õiguste rikkumised, seega nõudes ikkagi, et kassatsioonikohtult selgitamist, kas otsus põhjeneb selle seaduse rikkumisel. Selletõttu mõned saksa väljapaistvad juristid, nagu seda on Beling tulnud arvamisele, et mainitud punktis toodud kassatsioonipõhjus ei olegi absoluutne kassatsioonijend, vaid ta sisu on juba täiel määral SKKS § 337 sisus ⁸⁷⁾ ning käsitleb teda lihtsalt seadusandluse eksitusena. Selliselt seda siiski mõista ei tohiks, sest terve riigi õiguskord moodustab endast kokkukõlastatud tervikut. Kui meie leiamegi vasturääkivaid

87) Beling op. cit. lhk.422

"Zu § 338 Ziff. 8 liegt ein Versehen des Gesetzgeber vor: die "Beschränkung der Verteidigung" schlägt nach seinem Text nur dann durch, wenn sie "einen für die Entscheidung wesentlichen Punkt" betraf, d.h. also gerade wenn Kausalzusammenhang" zwischen Verstoss und Urteil besteht. Ziff. 8 gehört also gar nicht in die Liste der absoluten Revisionsgründe. Sein Inhalt ergibt sich schon aus § 337 I."

või ebaselgeid seaduse sätteid, mis oma saabumiselt võiksidki olla seadusandluse eksitus, ~~ka siis~~ sellistena meie neid mõista ei tohiks, vaid lähtudes õiguskorra üldpõhimõtteist ~~tuleb tunda nende nende põhimõtetega~~ ~~ka~~ ~~koostatud~~ ~~sisu~~, seletades neid kas kitsendavalt või laiendavalt.

Katsudes omalt poolt küsimust lahendada, tuleb siin esijoones selgitada, mida tuleb mõista sõnade "für die Entscheidung wesentlichen Punkte" all. SKKS loetleb reas paragrahvides ühed kui teised kaitsja õigused, kuid neid uurides ei leidu kuskil viidet või märkust, et see või teine kaitsja õigus on oluline SKKS-i § 338 p.8 mõttes. Mingil juhul ei tohiks sellest aru saada ^{sisse} ~~selliselt~~, nagu teeb seda Beling ⁸⁸⁾ ja samastada probleemi, kas vastavate kaitseõiguste rikkumised on olnud kaevatud otsuse aluseks küsimusega, kas vastavad õiguste rikkumised on olulised kohtuotsuse suhtes. See on juba kassatsiooniajendiks SKKS § 376 sätete kohaselt. Kui see oleks nii mõeldud, siis ei tohiks ka veel eraldi seda põhjust mainida. Selletõttu

88) Beling op. cit. lhk. 422.

Ziff. 8 gehört also gar nicht in die Liste der absoluten Revisionsgründe. Sein Inhalt ergibt sich schon aus § 337 I.

siia tuleb arvata neid kaitsja õiguste rikkumisi, mida küll ei saa otseselt lugeda kaevatud otsuse aluseks, kuid millised on siiski kassatsioonikohtu vaadete kohaselt kohtuotsuse suhtes olulised õiguste rikkumised.

Kuigi nende mõlema mõiste vahe ei ole suur ja nad evivad isegi teatud puutepunkte, siiski see vahe on küllalt tajutav. Siin mõiste "oluline otsuse suhtes" on läiem kui mõiste "põhjeneb". Ta haarab viimase endasse, kuid sellega ei kattu. See võib olla väljendatud mitmel kujul⁸⁹⁾. "Formaalsuse all" ütleb Kliimann⁹⁰⁾, mõistetakse nõuet toimetada teatav akt kehtivas õiguses ettenähtud esemelisel kujul." See võib väljenduda kõige pealt akti väljendusviisis (kas kirjalik või suuline), teiseks erilises sõnastuses, keesuguste sisu osiste olemises, missugused oma olemuselt ei ole akti eksisteerimiseks loogiliselt paratamatud ja

89) võrdl. A.-T.Kliimann. Adm.aktide teooria lhk.240.
"Sellepärast ei peeta mõisteliselt vormiliseks administratiivaktiks niisugust, mis küll tegelikult on toimetatud kindlas välises vormis, kuid millele kehtiv õigus sellist nõuet ei ole asetanud."

90) A.-T.Kliimann, op.cit. lhk.239.

IX peatükk. Vormivead.

§ 21. Vormivigadest üldse.

Iga positiivne akt peab evima teatud vormi. Kohtuotsus kui positiivne õiguslik akt evib igal juhul ka vormi. Kui meie kõneleme vormilistest ja vormivabadest aktidest, ei tähenda see, et mõni positiivne akt võib olla hoopis vormita ja teine vormiga. Vormivaba aktidena tuleb kvalifitseerida selliseid akte, millede vormi seadus ette ei kirjuta ja mille vorm seetõttu võib olla väljendatud mitmel kujul⁸⁹⁾. "Formaalsuse all" ütleb Kliimann⁹⁰⁾, mõistetakse nõuet toimetada teatav akt kehtivas õiguses ettenähtud esemelisel kujul." See võib väljenduda kõige pealt akti väljendusviisis (kas kirjalik või suuline), teiseks erilises sõnastuses,^{sis} see-suguste sisu osiste olelemises, missugused oma olemuselt ei ole akti eksisteerimiseks loogiliselt paratamatud ja

89) võrdl. A.-T.Kliimann. Adm.aktide teooria lhk.240.
"Sellepärast ei peeta mõisteliselt vormiliseks administratiivaktiks niisugust, mis küll tegelikult on toimetatud kindlas välises vormis, kuid millele kehtiv õigus sellist nõuet ei ole asetanud."

90) A.-T.Kliimann, op.cit. lhk.239.

lõpuks teatud akti osiste järjekorras. SKKS-s leiame terve rea vorminõudeid. Neid vaadeldes näeme, et nende rikkumine võib olla mitmesuguse õigusliku toimega. Üldiselt aga kõigi nende normide rikkumiste kohta kehtivad SKKS-i § 337 sätted. Kui nende normide rikkumine oli kaevatud kohtuotsuse aluseks, siis see on ka kassatsioonikohtule kassatsiooniajendiks. Ainult ühe vorminõude rikkumise loeb SKKS § 338 p.7 absoluutseks kassatsiooniajendiks. See on kui kohtuotsuses puuduvad motiivid⁹¹⁾.

Kuid nende vorminõuete kõrval, mis on SKKS-i expressis verbis väljendatud on veel seesuguseid vorminõudeid, mis SKKS-i üldpõhimõtteist järelduvad. Tähtsaim neist on kohtuotsuse kirjalikkuse nõue. Kas peab kohtuotsus evima kirjaliku vormi üldse või võib teda anda ka suuliselt? See küsimus näib omavat vaid puht teoreetilist tähendust, sest tegelikult on peaaegu võimatu mittekirjaliku kohtuotsust kujutella. Kuid tegelikult pole probleem siiski nii lihtne, sest et leitades otsuse tingimusteta kirjalikkuse nõuet, võib neil juhtudel

91) StPO § 338.

"Ein Urteil ist stets als auf einer Verletzung des Gesetzes beruhend anzusehen: wenn das Urteil keine Entscheidungsgründe enthält."

kui kirjalikus otsuses puudub mõni oluline osa, ilma milleta kohtuotsus loogiliselt üldse ei ole hästi mõeldav, võidakse väita, et otsus oli suuliselt täiuslik, kuid on pandud kirja mittetäiuslikul kujul. Ning eitades otsuse kirjalikkust kui absoluutset vorminõuet, tuleb veel silmas pidada, et teiselt poolt ei ole ka meil otseselt väljendatud viidet ka selleks, et otsus peaks olema suuline, ja selle järgi tuleks veel arvata, et kohtuotsus võib olla väljendatud ka konkludentsetes tegudes, mis on aga päris absurdne oletus. Üldiselt tuleb arvata, SKKS-i üldmõttest ja mõnes §§-des otseselt väljendatud viidetest, et kohtuotsus peaks olema kirjalik ja selle nõude rikkumine on absoluutseks kassatsiooniajendiks.

§ 22. Motiivide puudumine otsuses.

Iga kohtuotsus on asjaolude, faktide, õiguslikkude normide ning nende omavahelise suhete kaalutlemise ja hindamise, s.o. loogilise mõtlemise protsessi tulemus. Kui kohtunik või kohtunikud on küsimuses selgusele jõudnud ning otsust formuleerinud, siis sünnib otsuse formuleerimine paratamatult teatud motiividel. Siin loomulikult ei ole jutt sellest, kuivõrd need motiivid

Selletõttu näemeigi, et motiivide puudumist kohtuotsuses on SKKS-i § 338-i kohaselt loetud nii oluliseks, et seda on arvatavasti absoluutseks kassatsioonikohtu põhjuste hõlmasse võttes ka arvatavasti arvatades on seaduse poole kontu le jätud paljudes küsimustes ja toimingutes võimalus auf dem das Untergericht gefasst hat, nicht ermittelt. In Sinne von oben gegeben ist."

loogiliselt on põhjendatud ja kuivõrd kooskõlas ning seotud otsuse sisuga. Tähtis on vaid see, et motiivide oleolu on siin igal juhul paratamatu. Seetõttu, kui käsitate motiivide puudumist otsuses, ei ole siin probleemiks mitte see, et kas otsusel on motiivid, vaid kas need motiivid on leidnud väljendust otsuses, s.o. kas otsuse motiivid on pandud kirja. Nagu eelpool tsiteeritud SKKS-i § 338 p.7⁹²⁾ on näha, loeb SKKS motiivide puudumist kohtuotsuses kogunisti absoluutseks kassatsioonijärendiks.

92) Kassatsioonikohtul puudub õigus arutatava asja faktilisi andmeid kontrollida. Ta peab rahulduma alamate instantside poolt tuvastatud faktidega. Kuid kassatsioonikohtu ülesandeks on siiski kontrollida nende faktide kooskõla kehtivate seadustega, selletõttu, et üldse võimaldada kohtuotsuse sisu vigu kontrollida, on vaja teada motiivid, mis on mõjustanud kohtuotsuse kujunemist⁹³⁾.

92) vta nota nr.91.

93) Beling op.cit. lhk.420.

Nur insofern hat die Urteilsurkunde streng formale Bedeutung, als bei völligem Fehlen von "Entscheidungsgründen" in ihr dem Revisionsgericht verwehrt ist, andere Erkenntnisquellen dafür aufzusuchen, aus welchem Syllogismus das Untergericht seine Entscheidung gewonnen hat, arg § 338⁷; in solchem

Selletõttu näemegi, et motiivide puudumist kohtuotsuses on SKKS-i sätete kohaselt loetud nii oluliseks, et seda on arvatud absoluutsete kassatsioonide põhjuste hulka⁹⁴⁾.

Süüteo küsimusi arutades on seaduse poolt kohtule jäetud paljudes küsimustes ja toimingutes võimalus

Falle muss jede auf einen inneren Urteilsverstoss gestützte Revision durchschlagen, weil das Lebensmaterial, auf dem das Untergericht gefusst hat, nicht erhellt, und somit sofort die Möglichkeit inneren Urteilsverstösse im Sinne von oben gegeben ist."

94) võrdle Beling op.cit. lhk. 422/423.

"Auch Ziff.7 ist versehentlich in die Liste der absoluten Revisionsgründe geraten. Dass die Urteilsurkunde (das ist hier mit "Urteil" gemeint) keine Entscheidungsgründe enthält, ist überhaupt kein Revisionsgrund (da die Urteilsurkunde erst der Urteilsfindung nachfolgt und das Urteil deshalb auf ihr schlechterdings nicht "beruhen" kann) Geschweige denn ein absoluter.

Der wahre Sinn der Ziff.7 ist vielmehr der, dass bei völligem Fehlen von Entscheidungsgründen in der Urteilsurkunde eine anderweitige Feststellung darüber dem Revisionsgericht verwehrt sein soll mit der Folge, dass ein vom Revisionswerber genügter innerer Urteilsverstoss ohne weiterer als möglicherweise gegeben erscheint."

teotseda suvaliselt. Kõige tähtsam on siin tõendite hindamise vabadus. Formaalsele tõendite teooriale rajatud tõendite hindamine on osutunud sotsiaalse elu mitmekesiduse ja mitmepalgelisuse tõttu praktiliselt mittekõlblikuks. Seaduseandja ei suutnud ette näha ega vastavalt korraldada tõendite hindamist, et nende abil hindamise tulemused oleksid igal juhul õiged ja õiglased. Seetõttu uuemal ajal heideti formaalne tõendite hindamise teooria kõrvale ja selle asemele seati aluseks vaba tõendite hindamise teooria. Selle järgi on jäetud kohtunikkudele õigus suvaliselt hinnata tõendeid ja nende absoluutset kui ka suhtelist väärtust. Kuid see, et tõendite hindamine üldjoontes on jäetud kohtunikkude suvaks ei tähenda veel kaugeltki, et kohtunik ei ole siin millegagi seotud ja ta võiks neis asjus talitada omavoliliselt. Kohtunikku seob siin kriminaalprotsessi ülem siht - materiaalse tõe leidmine.

Kohtunikule nimetatud asjus jäetud suvalise teotsemise võimalus ei tähenda ka seda, et selles teotsemises ta oleks ka vaba täielisest kontrollist kõrgemas kohtuinstantsis. Mõisted suvalisus või suvatus ei ole identsed mõistetega kontrollitav või kontrolli vaba.

Kuid suvalisi akte võidakse kontrollida ainult sel juhul, kui on kirja pandud motiivid, mis näitavad, miks ühel korral arvatud nii ja teisel korral teisiti.

Kriminaalküsimuste mitmekesisus, mis ei lase kõiki ette näha ja ette arvata, ja mille tõttu kohtunikkudele jäetakse väga avar väli suvaliseks teotsemiseks, tingib paratamatult, kui tahetakse pidada kinni kriminaal protsessi fundamentaalsetest põhimõtetest, nõude kohtu otsuseid motiveerida.

~~Etteotsust ilma motiivideta, vaid motiivide~~
~~märkimine.~~

Mida peab just sisaldama kohtuotsus, et vastata SKKS § 338 p.7 nõudele, seda ei saa purgivalt loetleda. Siiski võib teatud määral sellistena võtta SKKS-i § 266-s toodud nõudeid⁹⁵⁾.

95) StPO § 266.

"Wird der Angeklagte verurtheilt, so müssen die Urtheilsgründe die für erwiesen erachteten. That-sachen angeben, in welchen die gesetzlichen Merkmale der strafbaren Handlung gefunden werden. Inso- weit der Beweis aus anderen That-sachen gefolgert wird, sollen auch diese That-sachen angegeben werden.

Waren in der Verhandlung solche vom Strafgesetze besonders vorgesehene Umstände behauptet worden, welche die Strafbarkeit ausschliessen, vermindern oder erhöhen, so müssen die Urtheilsgründe sich darüber aussprechen, ob diese Umstände für festgestellt oder für nicht festgestellt erachtet werden.

Die Gründe des Strafurtheils müssen ferner das zur Anwendung gebrachte Strafgesetz bezeichnen und sollen die Umstände anführen, welche für die Zumessung der Strafe bestimmend gewesen sind. Macht das Strafgesetz die Anwendung einer geringeren Strafe von dem Vorhandensein mildernden Umstände im Allgemeinen abhängig, so müssen die Urtheilsgründe die hierüber getroffene Entscheidung ergebe, sofern das Vorhandensein solcher Umstände angenommen, oder einem in der Verhandlung gestellten Antrage entgegen verneint wird.

Wird der Angeklagte freigesprochen, so müssen die Urtheilsgründe ergeben, ob der Angeklagte für nicht überführt, oder ob und aus welchem Gründen die für erwiesenen angenommene That für nicht strafbar erachtet worden ist."

